

6 - 21 - 9 - 938 de Çocuk esirgeme kurumu heyeti toplanmıştır.

7 - 26 - 9 938 de Dil bayramı yapılmıştır. Saat (18) de Radyo dinledikten sonra Dil, Tarih ve edebiyet komitesinden Ortaokul Fransızca öğretmeni Fehmi Halil tarafından Dil hareketinin başlangıç ve neticeleri hakkında çok kıymetli bir konferans verilmiştir. bundan sonra bir ortaokul talebesi karışık dil devrine ait bir kaç parça ile sade dil zamanına ait bir kaç şiir okumuş ve bunları bir birleriyle mükayese etmiştir. Daha sonra bir halk saz şairi tarafından halk diliyle yapılmış ve Çorum bölgesine mahsus türküler söyle-

miş ve böylece toplantıya son verilmiştir.

8 - 27 - 9 - 938 de Manavreden dönen alayın istikbaline iştirâk edilmiştir.

9 - Kaza parti başkanları tarafından 27 - 9 - 938 de bir toplantı yapılmıştır.

10 - Bu ay sinemaya gelen filmler şunlardır:

Siyah inci

Şubertin aşkı

Badat Bülbülü

11 - Bu ay içinde Evimizin bandosu 5 düğüne iştirâk etmiştir.

12 - Bu ay iki fakir talebeye 10 lira yardım yapılmıştır.

MESUL MÜDÜR : Eczacı Bedri Bilginer.

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi Çıkarır.

Çorumda Atatürk Anıtı

V I L

1

15 İNCİ YILDÖNÖMÜ

FEVKALÂDE

29 BİRİNCİTESİRİN 1938

SAYI

7

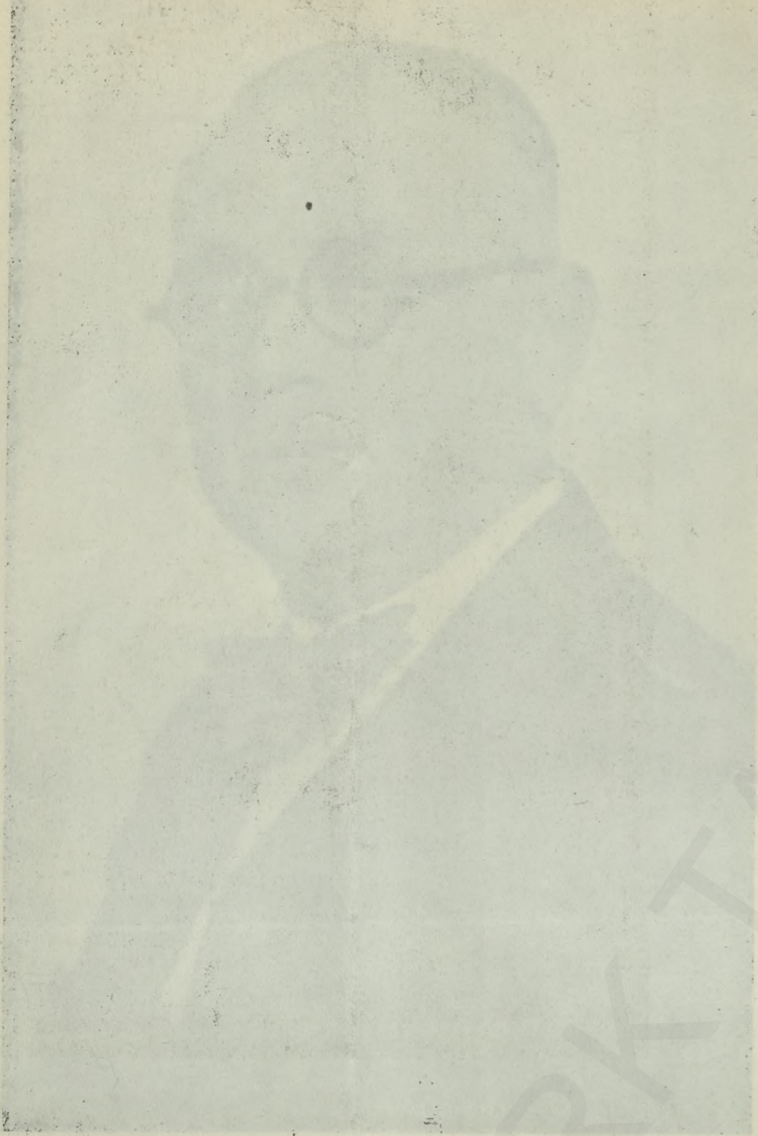

Büyük Önderimiz, Cümhur Başkanımız
Kamal Atatürk

Başbakan
Celâl Bayar

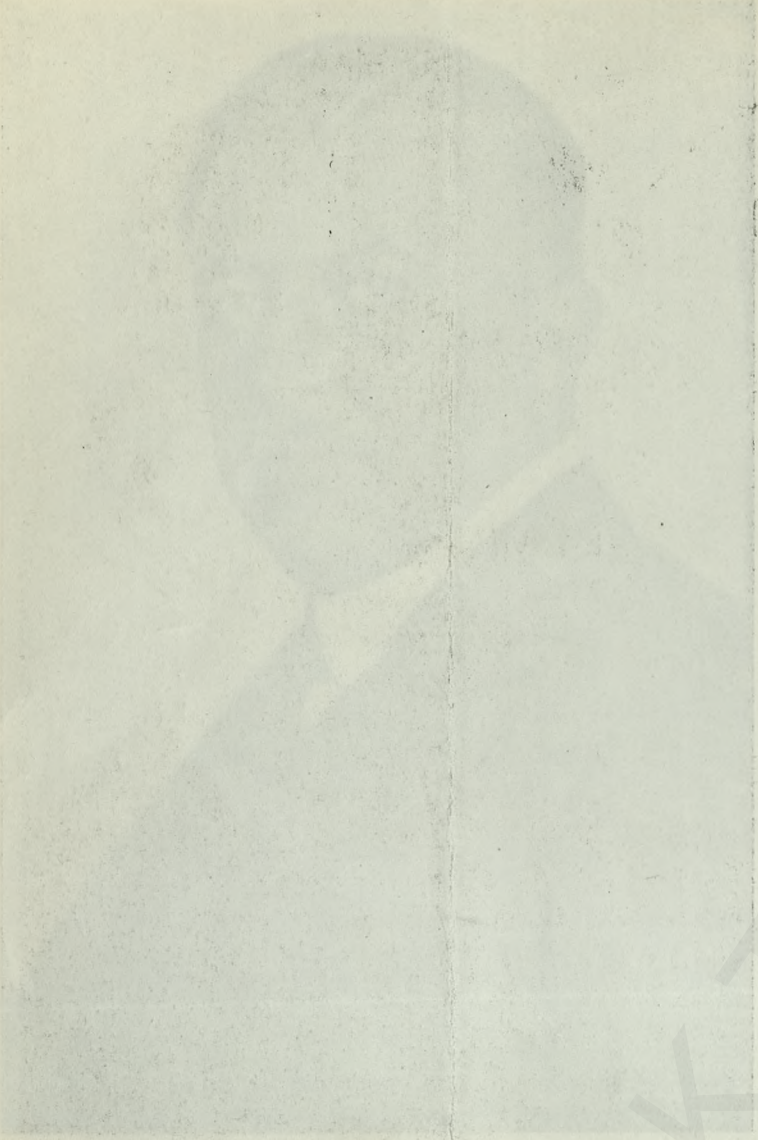
Başbakan Celâl Bayar
Kamâl Atatürk

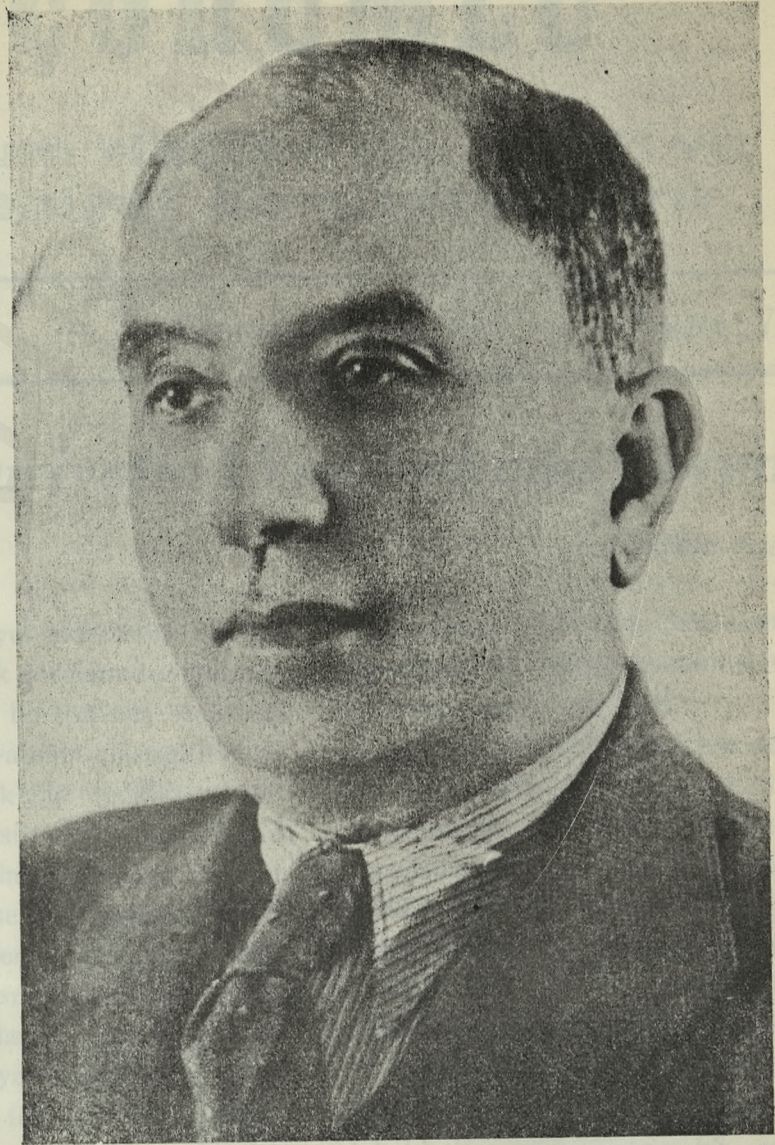
Celal Bayar

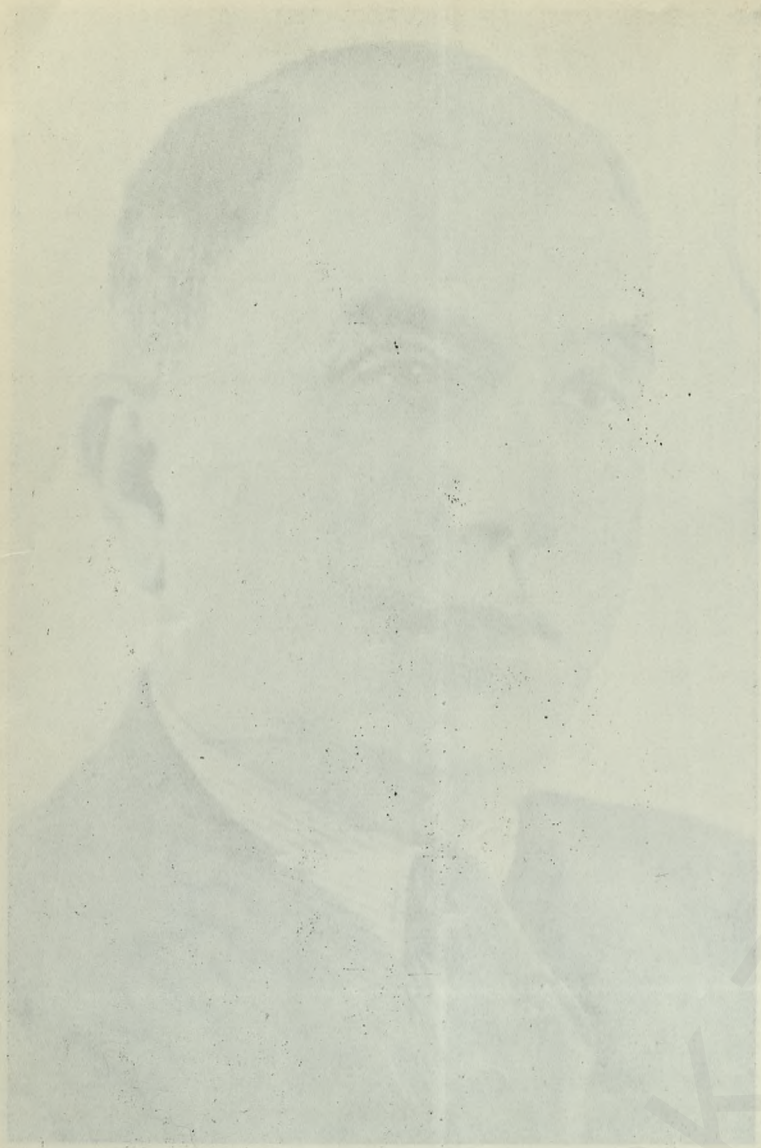
C. H. Partisi Genel Sekreteri ve İçişleri Bakanı
Şükrü Kaya

Şükrü Kaya
C. H. P. Partisi Genel Sekreteri ve İktisat Bakanı

Çorum C. H. P. Başkanı Vali
Süreyya Yurdakul

Çorum C. H. P. Başkanı Veli Süreyya Yurdakul

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1 29 Birinciteşrin 938 Sayı : 7

Gümhuriyetin 15 inci yılında Çorum

Abidin Varan

Cümhuriyet idaresinin Çorumdaki muvaffak eserlerinden bahsetmeden evvel bu son beş sene zarfında bütün vatanın ulaştığı hayırlı neticeleri ufak bir tedkikten geçirmek münasip olur. Memleketin dahili idaresinde yapılan ıslahat bu son beş senede tesirini göstermiş ve köylerde bilhassa halka hükümet arasındaki irtibat daha sıklâşarak idarede yeni yeni kolaylıklar meydana gelmiştir. Memleketin her tarafında mükemmel olan dahili emniyeti sarsacak ufak bir hadise kaydedilmediği gibi harici siyaset dahi sulh sever mesaisine devam ederek müsbet neti-

celer vermiş ve bu son beş sene zarfındadır ki Hatay müstakil devleti dahi teessüs etmiştir.

Senelerce memleket içerisinde bir çaban gibi duran Dersim işi Ordunun bir kısmının manevrası esnasında pek az bir zamanda kökünden izale edilmiştir. Bu suretle vatanın her tarafının sulh ve emniyet nisbetinden aynı derecede istifadeleri temin olunmuştur.

Memleketin umran sahasında beş senelik plan hemen de kâmil tahakkuk ederek vatan bir çok fabrikalar ve vatandaşlar da kendilerine bir çok geçim vasıtaları kazanmışlardır. Memleketin bu umumî

terakki hamlesinde Çorumda kendi gücünün yettiği, takatının yettiği kadar geri kalmamaya bütün cahlile çalışmış, ancak maddî ve manevî imkân ve şeraitin müsaadesi nisbetinde muvaffak eserler meydana getirmiştir. Burada derdest olunan işlerden bahsetmeyi lüzumsuz bulduk. Çünkü ancak bir eser meydana geldikten sonradır ki onun hakkında bir mütalea serdedilebilir.

Memleketin varlığında esas bir kuvvet olan idare işlerini Çorumun kesif kalabalığı ihtiva eden beş kazasının vüsati de nazara alınarak bütün faaliyet teksif edilmiş bir halde hummalı bir faaliyetle çalışmakta olduğu ve köylerinin işlerinin iyice yürüyebilmesi için köy büroları tesis ve Belediyelerin faaliyetile Çorumda elektrik santralı yapıldığı gibi gerek Çorum ve gerekse kazaların imar planları da derdesti ikmal bulunmaktadır. İdare mekanizmasının ve Belediyelerin faaliyetlerini arz için fazlaca bir söz söylemeyeceğiz. Bu husustaki istatistik rakamları belîğ birer şahittir; Memleketin nizamı umumisini ihlâl edecek hiç bir hadise kaydedilmemiş olup evvelce her sene elli ve altmış kadar olan

ve bazan jandarmaların şehadetile bile neticelenen soygun vakaları artık kâmilen maziye karışmıştır. Fakat mekteplerin irişemediği noktalarda ve ba husus kadın ve sarhuşluk yüzünden katiller vaki olmakta isede bunların mikdarı da seneden seneye azalmaktadır. Buna mukabil aile ve şahsî mesail ve hukuk ve ticaret işlerinde halkın mahkemelere muracaatı son derece çoğalmış ve bu da memleket hayatı iktisadiye ve ticarisinde ihtilâf ve muamelenin çoğaldığını isbat etmekte bulunmuştur. Orta anadolu yaylasında bulunmak itibarile bütün iktisadî ve ticarî vaziyeti ancak ziraate bağlı bulunan ve belli başlı sanayi merkezlerini ihtiva etmeyen Çorum mintakasının malî ve iktisadî durumunu tedkik edersek vergi tahsilâtını yüzde yüz gibi bir nisbet arz etmekte olmaları da gösterir halkın tediyeye kabiliyeti eski devirlere nazaran çok yükselmiştir. Memleketi ileri götürmek için en birinci esas olan mektep meselesi Çorumda fazla bir inkişaf gösterecek gerek mektep binalarının çoğalması ve adetlerinin fazlaştırılması ve köy yatı mekteplerinin

faaliyete başlaması bu son seneler içinde olmuştur. Memleketin şimendifer duraklarına olan mesafesi 80 - 90 kilometre arasında veya daha fazla olmasına göre bu mahallere varabilmek için ne kadar şose yapılması icabedeceği veya hut bunların tamiri için ne kadar fazla emek sarfı icabedeceğini düşünmek icabeder. Bunun için elden gelen emek sarfolunarak bu yollardan maada memlekette bir çok yerlerinde bir çok binalar yükselmiştir. Mecidözü, İskilip mektepleri, Sungurlu hükümet konağı, Çorum hastahanesi ve hapishanesi, Ortamektep binası bu meyanda gösterilebilir. Çorum iktisadî hayatında âmil olan hububatın alım ve satımının hüsnü cereyanı için elden gelen tedbir ittihaz edilmiş olduğu gibi ticaret odası da yeni elemanlarla takviye edilmiştir. Ziraatın ıslahı için elden gelen her şey hemen de yapılmış gibidir. Bu meyanda yeni tohum ayırma makinelerinin celbi ve tohum denemeleri, fidanlık tesisleri, ağaç yetiştirme, damızlık teksiri, hayvan sergileri gibi işleri takdirle yad etmek icabeder.

Memleketin sıhht vaziyetinde sarî ve istilâyî bir şekilde hastalık mevcut olmadığı gibi Çorum hastahanesine civar vilâyetlerden bile hasta ve yaralı gönderilmekte olup bu hal sıhht teşkilâtın intizamına ve iyi çalışmakta olduğuna en bariz bir delildir. Çorumdaki Doğumevi çocuklar için yüzme havuzu da yaptırmış ve mevcudiyeti bir çok kadınların doğum dolayısıyla geçirdikleri tehlikelerin önünü almıştır. Bütün bu hususları sayıp arzetmekten maksadımız yapılan işlerle iftihar etmek değil, ancak onları bir lahza için gözönüne getirerek ireli çalışma ve hamleleri için her işde başımız ve rehberimiz olan Büyük Önder Atatürkün ilhamı ile daha fazla ve daha muvaffak eserlere ulaşmak gayretidir. İşte bu ümit ve bu gaye iledir ki sâyimizde yorulmak bilmez bir cahd ile memlekette rejimin istikrar ve bakasına çalışmayı kendimize millî bir borç bildiğimiz kadar her şeyde rehberimiz olan Yüksek Şefimize de özden gelen minnet, şükran duygularımızı bu vesile ile de arz ederiz.

DİL BAYRAMI

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

26 Eylül, Türk dilinin istiklâle kavuştuğu bir gündür. 1932 yılında Dolmabahçe sarayında ilk Türk Kurultayının toplandığı zamandan bu güne kadar tam altı yıl geçmiş bulunuyor. Dilimizin bu kısa zaman içindeki gelişme ve güzelleşmesi karşısında duyduğumuz sevinç ve heyecan büyüktür. Asırlardan beri Türk dilinin haksız yere uğradığı ihmal ve yabancı dillerin Türkçemiz üzerindeki tasarruf iddiası artık daha fazla devam edemezdi. Dünya dillerine analık etmiş bir dilin büyük varlığını ancak Atatürkün dehası ortaya koydu ve bu dilin yollarını aydınlattı.

Türk dilinin tarihî hakları artık yabancı dillerin tasallutundan ebediyen kurtulmuştur. Türkçenin Arapça, Farsça gibi iki dilin yardımıyla konuşulabileceğini sananlar bu yeni ve büyük hakikat önünde derin ve tarihî büyük hataya düşmüş olduklarını anlamışlardır.

Lisan, milli kültürün gelişmesinde şüphesiz ki en büyük rolü oynar. Tarihe hükmeden Türk milleti elbette lisanile de büyüklüğünü, medeniyet alanındaki varlığını gösterecekti. Osmanlıcanın asırlarca milli kültürümüz üzerindeki menfi tesirlerini saymakla tüketemeyiz.

1928 Ağustosunda Sarayburnu parkında Atatürk yeni harflerimizin mahiyetini izah ederken Türk diline asıl lâyük olduğu hedefi göstermişlerdi. 1932, 1934, 1936 Türk Dili Kurultayları ise Türkçemizin ilmi ve esaslı bir şekilde yükselmesine sebep oldu. Bu gün Türk dili (Güneş - Dil) teorisiyle yepyeni bir ehemmiyet kazanmış bulunuyor. Daha şimdiden enternasyonal alanda derin akisler bırakan bu teori Türk dilinin nasıl bir hazine olduğunu ve dillere nasıl analık yapmış olduğunu göstermiştir.

Divan edebiyatının, klasik dil

kaidecilerinin, osmanlıcacıların asırlarca süren gayretleri Türkçemizi bir zaman hakikî mecrasını bulmaktan menetmiş olmasına rağmen bu güzel dil bütün hususiyetleriyle anadolunun her yerinde, asil halkın içinde, benliğinde güzelliği, asalet ve berraklığını muhafaza etmiştir. Halk türkçeleri, dilimizin en güzel örnek ve kaynaklarından sayılabilir.

Dilin, milli hayat ve tarihte yaptığı tesirleri izah etmek ve hasbühalimizin mevzuuna sığmayacak kadar geniş ve ilmi bir konudur. Bununla beraber milli hayata değer veren ve millî tarihi şereflendiren hatta böyle varlığı ortaya koyan bizzat lisandır. Güneş - Dil teorisi şimdiye kadar yabancı sanılan bir çok kelimelerin kök ve menşe itibarile Türkçe asıldan geldiklerini meydana çıkarmıştır. İlmî ve arkeolojik araştırmalar ilerledikçe dayandığımız ve ileri sürdüğümüz bu teorinin şimdiye kadar birer hakikat sandığımız diğer teorileri -Hindo - Avrupaî ve diğer nazariyelerin aksaklıklarını daha açık olarak meydana çıkaracaktır.

Güzel Türkçemizin gelişmesi için âlimlerimiz ilmi metodlarla uğraşırken bir taraftan da Halkev-

lerimiz, öğretmenlerimiz ve diğer aydınlarımız mahallî lisan özelliklerini, halk türkçelerini, masallarla halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeleri, şive hususiyetlerini aramalı, bunları neşretmeli, büyük Türk dili lügatının meydana gelmesine hizmet etmelidirler. Mukayeseli bir Türk dili lügatı yapmak şüphesiz ki medeniyet âlemine armağan edilecek en büyük bir eser olacaktır.

Dil bayramını, Türk milleti her yıl olduğu gibi bu yıl da heyecanla kutlamıştır. Harf inkılâbı, dilde sadelik ve istiklâl kemalizm rejiminin büyük eserlerinden biridir. Halkın yükselişi ve onun manevî ve ruhî gelişmesi düşünüşüne esaslı bir istikamet vermek, onları okutmak, onlara güzel bilgiler öğretmek, iyi, insanî ve millî ülküler aşlamakla mümkün olacaktır. Münevverleri ile köylüsü arasında Dünün bir lisan ihtilâfı oluşu bir birlerini anlayamayan iki zümrenin bulunuşudurki Osmanlı imperatorluğunun yıkılması sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Geniş halk kütlelerine okuma zevkini aşlamak için her şeyden önce dilimizi sadeleştirmeğe gayret etmeliyiz. Lisan hakimiyeti, milli hakimiyetin desteklerinden biridir. Bu gün şu-

nunla iftihar ediyoruz ki Türk milleti her şeyde olduğu gibi lisan alanında da hakikî benliğini dünyaya isbat etmiş ve dilimiz enter-nasyonal bir değer kazanarak ec-nebi üniversitelerde bir kürsü iş-gal etmiş bulunuyor.

Bize bu büyük ve nurlu yolu gösteren en büyüğümüz Atatürkü bir defa daha millî gurur ve gelişmemizin verdiği heyecanla alkışlayarak önünde eğilmeyi en şerefli bir vazife biliyoruz.

Cumhuriyetin tarihimize verdiği mühim bir kaynak

Mülga şer'îye mahkemeleri sicilleri

H. F. Targal

Osmanlı vaka yazarlarının sırf siyasi ve askerî hadiseler üzerinde durmasına itiraz edenler çoktur. Hele son zamanlarda her meslek sahipleri mesleklerinin mazisini araştırmak, bulmak mecburiyetini duyduktan sonra bu şikâyetler o nisbette arttı. İstanbuldaki evrak hazinesile yakınlık peyda edenler ufak bir nefes aldılar. Vak'a yazarlar, sarayın ücretli şehnamecileri olduğu için ondan her hangi bir meslekin mazisi hakkında malûmat beklemek doğru değildi. Esasen onlar bu gibi hadiselerin kayıtlarını tutan müesseseler bulunduğuna vakıf bulunuyorlardı. Her kadılık teşekkülü bulunan en küçük bir nahiyede bile bu günkü vilâyet gazetelerinden çok alâkalı bir elin orada cereyan eden her

dürlü hadiseye kıymet vererek yazdığını bilirlerdi. Bunlar dağı-nık, dağılabilen kâğıt parçaları üzerinde tarihsiz bir halde, âdeta müsvedde verakaları halinde yazılmayıp ciltli defterlere günü gününe tarihlerle kaydolunurdu. Sonra mücerret bir halde olmayup muamele görmüş, icra ve infaz edilmiş, neticelenmiş bir halde tesbit olunurdu. Bunlar kazilerin her gün gördükleri işlerle, işittikleri hadiseleri dercettikleri resmî defterlerdir. Bu defterlerin sağ taraflarına her günki hadiseler, vakıalar yazılıyor, sol tarafından başlıyan sahifelere de İstanbuldan her hangi bir mesele hakkında gelen ferman suretleri geçirilirdi. O günlerde tanzim edilmiş vakfiye suretleri behemehal dercedildiği

gibi, her hangi bir sebeple çok eski vakfiyelerin de suretleri yazılırdı. Mahallî tayinlerin, İstanbulca tayinlerin, isimleri, maaşları ve bunlara ait buyurultular, fermanlar hep tescil olunurdu. Hele her sene bütün mahallî mahsulât ve mamulât için tanzim edilen fiat cedvelleri çok mühimdi. Çünkü bu listeler vasıtasile oranın bütün mahsulât nevelerinin, mamulât isim ve cinslerini öğrendiğimiz gibi oradan ihraç edilen mamulât ve mahsulâta hariçten gelenlere dair de malûmat vardı.

Meselâ keşiflere ait kayıtlardan orada bulunan mimarların adlarını, tabip ve cerrahlarını öğreniriz. Her hangi bir bina ve imaret hakkındaki keşif sırasında ehli vukuf ile beraber o mahallin mimarı da bulunur, sicildeki kayde diğer zevat ile birlikte imza vazeylerdi. Kezâlik her hangi bir cinayet üzerine cesedin muayenesine giden bir heyete mahallinin tabip veya cerrahı da iştirak eylerdi. O da sicillere arkadaşları ile birlikte imza kordu. Ankara sicillerinde rast geldiğimiz sihhî ve tıbbî hadiseler arasında şu enteresan hadise mühim bir örnektir. Hacı Bayram ailesinden birisi mahkemeye mura-

caat ediyor, oğlumun mesanesinde taş vardır. Bir çok tedavi suretleri şifa bahşolmadı. Zarurî olarak ameliyat yapılacaktır. Tabip filan bu ameliyatı icra eyliyecektir. Maa-zallah bu ameliyat neticesinde oğlum vefat ederse dem ve diyeti hakkında hiç bir dürrü davaya hakkım olamayacağını tabibin talebi üzerine tescil ettirmek istiyorum. Diyor. Ve ol veçhile kayıt yapılıyor.

En ummadığımız hadiseleri bu sicillerde buluyoruz. Meselâ reңberin birisi ilk arpa mahsulü yetiştiriyor. Eline bir tutam arpa başağı alarak mahkemeye geliyor. Bu senenin ilk arpasını yetiştiren olduğunu tescil ettiriyor. Bu basit bir iş değildir. Demek böyle meşru ve mübarek müsabakalar da mevcut bulunuyordu. Mahsulü çabuk idrak eylemesi için lâzım gelen zürraf ameliyelere vukufları var demekti.

Askerî şun ise defterlerdeki kayıtların onda dördünü teşkil eder. Bunlar bizim tahmin edemeyeceğimiz kadar mütenevvidir. Orduya ait develerin kışakları, manda sürülerini yatakları, haraları, ve sair ordu mevaşisi merkezleri, ordunun çadır bezleri, yeşken bezleri,

muamız vardır. Ispartada (Ün), Bursada (Uludağ).

Bu kaynaklar şeklen bir birine müşabih gibi görünürse de birçok cihetlerden ayrı ayrı kıymetleri ihtiva eylemektedir.

Bir çok yerlerde yangın dolaşısile mahvolmuştur. Bazı yerlerde su basarak yok olmuştur. Hemen hepisinde görüldüğü üzere tek tük sirkatlerle delik deşik edilmiştir. Bütün mevcudun anlaşıldığı gün bir birini ikmal eden muazam ve emsalsiz bir vesika hazinesi meydana gelecektir. Şimdiye kadar yapılan tahkikata göre en eski Osmanlı sicilleri Bursada bulunmaktadır.

Ankara sicilleri arasında elde edilen fihriste göre vaktile burada 917 senesine aid sicillin bulunduğu anlaşılır. Halbuki bu gün 990 dan önceye ait bir kaç sicil bulabiliyoruz.

İstanbul hazine evrakı, kuyudu hakaniye denilen tapu kuyudatı, evkaf defterleriyle sicillatı şeriye ileride mükemmel fihristlere sahip olunca cevabı bulunmayacak tek tarihî müşkül kalmıyacaktır. Tarihimizi, varlığımızı, istiklâlimizi, her şeyimizi borçlu olduğumuz

Cumhuriyet hiç bir milletin sahip ve maliki olmadığı bu kıymetli hazineleri bize keşfetti. Öyle bir feci inhitat başlamıştı ki bir gün evrak perişan halinde ya yıkılacak veyahut yere gömülecekti. Bir tarihçi sıfatile Cumhuriyetin Türklüğe getirdiği hesapsız niğ-

metler içinden yalnız bu hadise bile ebedî şükranımızı alacak bir mucizedir. Yeter ki biz bunları bu günden tesbit edelim, mevcudu anlayalım ve her yerde mebde ve müntehayı bilelim. Birdaha enküçük bir yaprağının bile ziyama meydan vermeyecek tedbirler alalım.

Onuncu Asırda Çorum

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

«Çorumlu» nun bu sayısında da Çorum hakkında onuncu asra ait beş vesika daha neşrediyoruz. Bu vesikalarla bundan evvel neşrettiğimiz ve bundan sonra neşre-deceğimiz vesikalar tam manasile Çorumun bize o devirdeki halini bildirmeğe şübhesiz ki kâfi gel-meyecektir. Çünkü elde ettiğimiz ve-sikaların mütaleasından da anlaş-lacağı üzere bunlar daha fazla muhtelif sebep ve âmillerle mey-dana gelen fenalıkları, zulümleri, haksızlıkları menetmek veya ce-miyet nizamını bozan hareketlerin önünü almak, idarî ve adlî otoriteyi korumak ve halkın dertlerine, dileklerine cevap vermek, asâyiş ve sükûnu, adalet ve kanunu tat-bik eylemek, hulâsa aksaklıkları gidermek maksadile yazılmış hü-kümlerdir. O devir için normal ve iyi olan meseleler bir şikâyet ze-mini görülmedikçe her hangi bir hükümlerle, tekid, tavsif ve tesbit

edilmesine lüzum görülmemiştir. Bir şehrin, bir vilâyetin geçmiş zamanlardaki halini ve o şehirde yaşayan halkın hayat şartlarını, nelere kıymet verdiklerini, gün-delik yaşayış tarzlarını, halkın ticaret ve endüstiriye olan bağlı-lık ve kabiliyetlerini, şehrin ve vilâyetin ekonomik durumunu, bel-di faaliyetleri, halkın zihniyetini anlamak için o devirden kalma o devirde yazılmış bütün vesikalara hatıralara, hal tercümelerine, tapu kayıtlarına, nüfus defterlerine, şer'î sicillere, vakfiyelere, şayet varsa belediye defterlerine, kiti-belere, anıtlara, ev ve müessese eşyalarına, destanlara, folklor ve âdet ve ananelere, resimlere, tablolar ve daha bir sürü eserlere baş vurmak, bunları incelemek ve hatta tabiat ve iklim şartlarını bile göz önüne almak gerektir. Fakat zamanın tahribatından kurtulan ve zamanımıza kadar intikal eden

pek az şeyler kalmıştır. Kanaat ve mütalealarımızı ancak elimize geçen bu gibi vesikalara göre tesbit edebiliriz. Fakat biz neşrettiğimiz bu vesikalarla ancak ileride bir şehrin ve çevresinin tarihini yazacak olanlara bir malzeme vermek gayesini güdmekteyiz. Esasen bu gibi vesikalarla bir zamanlar Türk ictimai hayatında derin ve geniş bir rol oynamış olan vakfiyeler neşredilmedikçe, etrafta bulunan kitabelerle mezar taşları okunup devri ve kimlere ait oldukları ve ne maksadla yazıldıkları anlaşılma-
dikça bir şehrin veya bir ülkenin tarihini yazmak bu gün için çok iddialı ve hatta cesurane bir hareket olur. Bu itibarla kendilerinde atadan kalma vesikalar, kitaplar bulunanlarımız bunları şehrin kitapsarayına, halkevine verecek olurlarsa kendi memleketlerine ve tarihlerine en büyük hizmeti yapmış olacaklarına inanmalıdır.

Bu gibi vesikalardan mühim olanların süratle neşredilmeleri de tarihimizin bazı fasıllarını aydınlatmak ve tarihî dergicilik yapmak bakımından fevkalâde önemlidirler. «Çorumlu» dergisi bu esaslı ve verimli işe lâyık olduğu değeri

vermiş olduğu için her nüshasında ve her biri kendine göre bir kıymet taşıyan vesikaları olduğu gibi neşretmektedir. Daha şimdiden bu vesikalardan bazıları karanlık kalmış bazı meseleleri aydınlatmağa hizmet etmeye başlamıştır. Bu vesikaların bulunması, okunması, neşri pek kolay olmadığına göre sarfedilen himmetin derecesi kendiliğinden anlaşılır. Bu itibarla vesikaların okunuş tarzlarında görülen ufak tefek yanlışlıkların müsamaha ile karşılanacağını ümit ederiz. Neşredilen vesikalarla ilgili olan diğer vesikalar bulunduğu takdirde bunların da «Çorumlu» ya gönderilerek neşredilmesi çok yerinde bir hizmet olur. Kitaplar ve vesikaların muhtelif sebep ve tesirler altında geniş bir sahaya dağılmış olmaları gayet tabiidir.

Neşrettiğimiz bu vesikaların hepsi de Murad III devrine aittir. Ve hepsi de meşhur Sokullu Mehmed paşanın sadırzamlığı devrinde divandan çıkmış hükümlerdir. Devir teşkilâtının Sokullunun vefatından sonra nasıl bozulmaya yüz tuttuğunu tarihlerimiz ve hele meşhur Hammer anlatır.

Bu vesikalardan biri 986 tarihli ve Çorum beyi Mahmud beyin

yolsuzluğunu gösteren bir vesikadır. Mahmud bey Çorumun bütün âlim ve ileri gelenleri İstanbula şikâyet etmişlerdir. Çünkü Mahmud kendi gelirini artırmak maksadile şehirde meyhaneleri tekrar açtırmış ve hatta alenî bir surette şarap ve saire içilmesine müsaade etmiştir. Sancak beylerine masraf ve işelerine karşılık olmak üzere muayyen bazı varidat ve mukataa suretile ve muayyen bir bedel mukabilinde eşhasa verilen meyhane, boyahane gibi yerlerden para verildiğini biliyoruz. Vesikaya nazaran Mahmud beyin mürtekip bir memur olduğu anlaşılıyor. O kadar ki bir hamam tavanının yıkılması neticesinde ölen insanları defneden müslümanları sebepsiz yere menederek bunlardan ceza almaktadır. Kendisini teftişe gelen çavuşu dinlemeyip yeni tayin edildiği Karahisarı şarki sancağına giden bu zat hakkında divan tarafından merkezi Sivas olan Rum beyler beyi Mustafa paşaya kat'î emir verilmiş olduğunu yine bu vesikadan anlıyoruz. [1]

[1] Bu Mustafa paşa Rum beyler beyi olan Arnavut Mustafa paşadır. Kendisi biri 986 ve 987, diğeri de 998 hicri tarihlerinde olmak üzere iki defa Sivas beyler beyi ol-

Mahmud bey yaptığı yolsuzluklardan dolayı hayli hırpalanmıştır. Teftişine Mustafa çavuş isminde birisinin gönderildiğini hükümün sonundaki (Mustafa çavuşa verildi) cümlesinden anlaşılıyor. Devlet namına halkı idare edenlerin adaletten ayrılmalari ne kadar kötü bir şey olduğunu bu vesika güzel bir şekilde göstermektedir. İkinci vesika ise Osmancık kasabasında bulunan (Koyunbaba) zaviyesi hakkındadır. [2] Bu zaviye dervişleri İstanbula adam gönderüp zaviyelerine ve sair fukaraya su taşıyan saka beygirlerine tecavüz edilmemesini rica etmektedirler. Çünkü ulaklar yani postacı-

muştur. Kendisi Sadırzam Koca Sinan paşanın birader zadesi ve Arnavut Ayas paşanın da oğludur. Amasya tarihi Cilt 3. S. 327 ve 335.

[2] Koyunbaba zaviyesi bu gün harap bir halde Osmancık kasabasının kenarında bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Koyunbabaya ait kitabe «Çorumlu», nun 5 inçî sayısında neşredilmiştir. Osmancıkta (Üç kitabe adlı Neşet Köseoğlunun makalesine bakınız.) Koyunbaba kitabesinin fotoğrafı «Çorumlu», nun 3 üncü sayısında, Çoruma aid defteri hakaniden bu zaviyeye vakfedilmiş bazı köyler de vardır. Koyunbabaya aid yegâne malûmat şimdilik Çorum milli kütüphanesinde bulunan yazma menakıbına inhisar etmektedir.

lar bu zaviyenin önünden geçerken bu zaviyeye ait beygirleri zaptetdiklerini bu vesika bize göstermektedir. Vesikanın tarihi 992 senesidir. Zaviyelerin, tekkelerin tarihimizde oynadıkları rol çok büyüktür. Bir çok zaviyeler muhtelif vergilerden muaf oldukları gibi kendilerine de ayrıca varidat kaynaklarını gösterilmiştir. Bu zaviyeler yolcularla bir çok fukaraya müsafirhane vazifesini görürlerdi.

Üçüncü vesika ise Çorum ve çevresinde zuhur eden fesad erbabının tenkili hakkındadır. Vesika 988 tarihlidir.

Vesikada geçen serbest timar sahibi tabiri askerî teşkilât yapmak maksadile kendilerine köylerde muayyen bir miktar gelir tahsis edilmiş kimseler demektir. Zamanla böyle serbest timara sahip olanların zulüm ve fenalık yollarına sapmış olduklarını bu vesika açık bir surette göstermektedir. Sipahiler ise süvari sınıfına mensup ve mümtaz bir nevi askerdi. Bunlar köylerde otururlar ve köylülerden öşür yani ondalık alırlardı. Bunlar bir harp zuhur ettiği zaman atlarla birlikte sefere erişirler yani iştirâk eylerlerdi.

Zamanla timar ve zeamet usul-

lerinin ne şekilde bozulduğunu tarihlerimizle lâyhacılarımız hikâyeye ederler. Koçu bey risalesile Koca Sekban başı ve bir sureti elimizde bulunan bir risale bu hususta çok enteresan vak'alar zikrederler.

Dördüncü vesika ise 987 senesine aid olup bize Çorumda bu tarihte büyük ve ehemmiyetli bir zelzele olduğunu, şehirde bir çok mebanî arasında Çorumda sancak beyliği yapmış olan meşhur Gülâbi beyin inşa ettirdiği cami ile minaresinin harap olduğunu ve bunun tamiri için 7500 akça sarfı lâzım geldiğini bildirmektedir. [3]

Vesikada mürtezekâ kelimesi geçmektedir ki bu dinî müesseselerden ulûfe olan fukaralara verilen bir isimdir.

Beşinci vesika ise Mustafa çavuşun katlettiği bir adam hakkındadır. Ve 991 tarihlidir. Halkın can, mal ve ırzını muhafaza ile mükellef olanların resmî nüfuz ve mevkilerine göre adam öldürmesi devrin zihniyetini göstermesi itibarile şayanı dikkattir. Vak'a Çoru-

[3] Çorumda (Gülâbibey) mahallesi vardır. Bunun adına izafe edilmiştir. Mes-cidi de bu mahallededir.

mun bir kazası olan Osmancıkta olmuştur. [4]

Dergâhı muallâ çavuşları pa-dişah kapusunda hizmet eden saraya mensup memurlardır. Bunlar aynı zamanda Vilâyetlere ara sıra teftiş ve zuhur eden bazı meseleleri tahkik maksadile de gön-

derilirlerdi.

Çoruma dair neşrettiğimiz vesikalar mahallî vak'aları izah etmesi itibarile enteresandır. [5] Bu vesikaların incelenmesi suretile onuncu asırda orta anadolunun noksan da olsa umumî durumu hakkında bir fikir edinmiş oluyoruz.

[4] Osmancık kazasının eski adı Neşet Köseoğlunun gösterdiği bir vakfiyede (Güneşveran) diye geçmektedir. Bu kasaba Kızılırmak kenarındadır.

[5] Çorumda bulunan şer'i sicillerin en eskisi 1003 tarihinden itibaren başlar. Bu sicillerin içinde çok mühim olanları vardır.

CEYHUNÎ Ve ÇIRAKLARI

Halid Koçak

— Geçen sayıdan artan —

VI

Bahtı aşık gibi sim siyah olmuş
Karelenmiş niçin kare gözlerin
İklim-i hubane padişah olmuş
Ferman eder her diyare gözlerin

Kaşların fetehna seyfini çalır
Kırpıkların sineme rahneler salır
Gören üftadenin aklını alır
Ne sitemkâr, ne mekkâre gözlerin

(Ceyhunî) sana bende olmuş ezeli
Can-nakdini teslim etmiş ezeli
Bu cihan mülkünün olmuş bedeli
İma eder âşikâre gözlerin

VII [4]

Aklım aldı bir melek simalı kaş göz kareli
Deldi sinem tigi müjgân ile bağrım yareli
Kavsi ebrusu eder bin aşığı gam hareli
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yıldızlı simper pareli

Şol benim bahtım gibi yar sende kaş göz karene
Sev dedin sevdim seni gel sende sev ağyare ne
Bülbülüym gonca-i- hüsnünde verdi hare ne
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yıldızlı simper pareli

Sevdiğim bir tıflı nevresten sadeftir mayesi
Çok değil kavvas elinden kurtulalı sayesi
Hasılı gördükçe artar ömrümün hem payesi
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yıldızlı, simper pareli

[4] Bu parçanın meşhur Şair Nedimin:
Sinemi deldi bugün bir afeti çar pareli
Gül yanaklı, gülgülü kerrakeri mor hareli
diye başlayan şarkısına nazire olduğu anla-
şılmaktadır.

Şiveler öğrenmiş amma kimdir üstadın demem
Ah Nedimi (Ceyhunî) cevriye mutadın demem
Ta ezelden nakşolunmuş zahire adın demem
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yıldızlı simper pareli

Sahbayı minnetin sunma ey felek
Ben ecel ecel camını içtikten geri
Mikrası hicrinle ol zalim felek
Bana gam hırkasın biçtikten geri

Ey gönül âlemde gezme serseri
Kimsenin kimseden yokdur haberi
Erbabından sual eyle cevheri
Anı çay taşından seçtikten geri

Tehammül gerektir adu taşına
Kan karıştı gözlerimin yaşına
Felek himmetini çalsın başına
(Ceyhun) bu fenadan göçtükten geri

Sende bu hüsnile ey gülü ragna [5]
Yaktı gül bağını velvelelerle
Seni görmek için bin mehi garra
Seyrine çıktılar meş'alelerle

Senmisia cihanın rüstemi zani
Payine bendettin halkı cihani
Cebhinde görünea seb'almesani
Tefsire kalktılar mes'ealelerle

(Ceyhunî) den eksik değil hayalin
Ya kimlere nasip olur visalin
Sua'u kudret ile paki cemalin
Tahrir eden etmiş besmelelerle

Ey gönül rahatı kalb olayım dersena
Bir piri agâhın tut damanını
Han'ı kahı aşkı bulayım dersena
Gözet erenlerin izzi şanını

Fariğ ol cihanın derdi gamından
Bir gonca gül alki aşkın feminden
Bir kâse noş eyle oldem deminden
Göresin hakikat gülüstanını

[5] Bu şiire nazire olan Gedainin bir
parçasına Halk bilgisi haberlerinde (Sayı
71) rasladım. Elimizdeki bir kaç eseri
bulunan Gedai hakkında muhitimizde ara-
tırmalar yaptım. Maalesef iyi bir malûmat
elde edememiş bulunmaktayım.

Cemolsa bir yere cümle müfessir
Bir mana veremez muamelelerle

Siyah kisuların Fas mülküne çek
Ol saba çekmesün emek
Cemalini görür her gece felek
Seyranına çıkar meşalelerle

Halk edebiyatı şiir ve dil örnekle-
rinde epice malûmat verilen Gedainin bu
parçasını buraya koymağı uygun buldum.

(Gedai) bendene rahmeyle cana
Aklını başında eyledin yağma
Dokunsa zülfünden bir badi saba
Cihan harap olur zelzelerle

Kudretile cemalin olunmuş tahrir
Mukavves kaşların meş'alelerle

(Ceyhunî) sözlerin hakikat mutlak
Herkesi tecelli eylemiştir hak
Kimini vasile kılmış müstağrak
Kiminin dar eyler hanumanını

Misali dildare ettikçe tedbir
Müeyesser etmedi hazreti takdir
Binde bir yare etmedi tesir
Ne Nutku hakikat ne mecaz kaldı

Koy cevirleri etsin yarım (Ceyhunî)
İşvebazım, şivekârım (Ceyhunî)
Dünyada hasılı varım (Ceyhunî)
Elimde bir çubuk, birde saz kaldı.

Yar ile gönlümün meyanesinde
Bir kuru merhaba, bir piyaz kaldı
Vefa yok âlemin kerhanesinde
Vefakeş âlemde azdan az kaldı

İdigâha gidek dolap seyrine
Bakalım ne yana ne eivan döner
Hardan habersizce gelmiş gülşana
Bülbül huzurunda gülüstam döner

İdiuzha idi gönlüm arzusu
Her çobanın var bir emlik kuzusu
Kınalıdır ol kuzunun kuzusu
Meledir yanında nice can döner

(Ceyhunî) de bîkes elleri bağlı
Kan döker didesi sinesi dağlı
Kırmızı, yeşilli, karalı, allı
Şehrimizde böyle çok eivan döner

Hak şefi etti bize çünkü resulu ekremi
Vadî mihnet nişin oldu gönül çekmem gami
Küntü kenzin mağdeni sahip şecaat aşikâr
Haydarın şir-i- huda zahir-ü- batın mahremi

Kare günde kareler gey ey dili biçare sen
Bendei âli aba kan ağlar eyler matemi
Kâse kâse zehri nuş etse eğer erbabi aşk
Bedyezidler Şah Hesene sundular oldem semi

Geç riyadan mahiv kıl (Ceyhun) feaa gülzarını
Âdem isen ademe, ademi bil ademi [6]

Kuratül ayni resül âli abanın bendesi
Şah Hüseyini Kerbelâ oldu susuz seraskeri
Cismi pakimden anın çok humre van oldu revan
Sine-i-pür safına Mülcem çalinea hançeri

Ey şefiğül müznibin hakkın hakik peygamberi
Tal'atı nurun münevver kıldı bürcü haveri
Suzü firkatle serapa hum döküp vahşi tuyur
Ah-u- efgan eyleyüp yaktılar bal-ü- peri
Bendei açizi nşçizin olu (Ceyhun) sezin
Bekleyor Kanber gibi subhü mesa hakideri

[6] Burada neksanlık görülmektedir.

"Adem isen ademe gel. ademi bil ademi,"
şeklinde olması ihtimali kuvvetlidir. Fakat derlediğimiz zattan ve gerekse başkalarından bu
hususla bir malûmat alamamış bulunmaktayız.

Nale kıl ey dil bu gün ehli safadır çifteler [7]
Handeler ile gülüstani sıvadır çifteler
İki mahpare zuhur etmiş hidayet mazhari
Ol melahat madeni sahip vefadır çifteler

Gamzei caduları kanlar saçar yarab meded
Kudreti feyzi ilâhiden devadır çifteler
Bir görüşte aklımı yağmaya verdi şivesi
Handesi can bahşeder cayı bahadır çifteler

Görmeseydim nola ben (Ceyhun) geda mehparyi
Eyledi halim perişan bivefadır çifteler

Ey gönül bilmeyen sevda halini
Zanneder ki sefahetdir bu sevda
Elbet farkemez mahş salini
Bürcü aşktan beşarettir bu sevda

Bir od düşmüş can evinde yanıyor
Pervaneler şemiğ etrafın dönüyor
Bu sevdayı bilmeyenler kınıyor
Kimse bilmez ne halettir bu sevda

(Ceyhunî) tıfliken yandık bu derde
Bin gez boyun eğdik merde namerde
Pençe salmış ayrılmıyor bu serde
İntihası kıyamettir bu sevda

Mecmuayı derdi dilim yare ben
Beyan ettim ah eyledi ağladı
Sinem pare pare ciğer yare ben
Rahme geldi yar yaremi bağladı

Beride cemolmuş pirlere erenler
Anda tek mil olmuş sırfa erenler
Muhabbet meyini verdi verenler
Düştü bir katresi sinem dağladı

Her kula bir seda hal vermiş amma
Kimi geda olmuş kimisi alâ
(Ceyhunî) de çekti bin cefa amma
Bu dert cümlesini silkti sağladı.

Sonu Var

[7] Bu parça üstadı Âşık Tokadlı Nurinin:

Seyre çık ey dil temaşa et ne candır çifteler
Dehride hem taşı yok nazik meyandır çifteler

diye başlayan parçasına nazire olduğu anlaşılmaktadır. Tokadlı Âşık Nuri sahife 124,
Çankırılı Ahmet Talat Onay 1033.

DERVİŞ MEHMED

Ziya Gürel

Derviş Mehmed Alaca ilçesinin İmad köyündendir. Kendisine İmadlı Mehmed ve Âşık Mehmed denir. Derviş Mehmed hakkında Bay Halid Bayrının (Halk şairleri hakkında küçük notlar) adlı kitabında bir tediğik vardır.

Muharrir «Derviş Mehmed, nefeslerinden bir kaçını elde edebildiğimiz fakat durmadan çalıştığımız, her türlü yorgunluğa katlandığımız halde yine kendisini tanımağa muvaffak olamadığımız Bektaşî şairlerindedir.» demektedir.

Derviş Mehmedin Halid Bayrıda bulunan sekiz deyişinden, bizim topladıklarımız içinde, aralarında nusha farkı bulunan :

Nasrun Minallah lütfu dokunur
Ve fethi karibe elihsan indi

Ve

Her sabah her sabah bağrım dağılır
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

matlalı deyişleri de vardır. Bu suretle bizim deyişlerini derlediğimiz Mehmed ile Halid Bayrının tediğik ettiği Mehmedin bir kimse olduğu belirmektedir. «Bektaşî şairleri» adındaki kitapta da Halid Bayrının makalesine dayanılarak, derviş Mehmedden bahsedilmektedir.

Derviş veya Âşık Mehmedin ne zaman yaşadığını biz de bilemiyoruz. Köyünün yaşlıları babalarının dahi onu bilemediğini söylerler.

Köyde Mehmedin hayatı hakkında bir takım söylentiler vardır: Mehmed köyün uzağında bir mağarada yalnızca yaşarmış. Sefil bir kılığı varmış, çok bir şey yemezmiş, herkesin kalbinden geçeni hemen anlarmış.

Şairliği de şöyle başlamış :

Âşık olmak isteğine düşen Mehmede rüyasında, kırk gün köyün yanındaki pınar başında ibadetle uğraşırsa muradına ereceği söyleniyor. Kırk gece pınar başında bekliyen Mehmed, son gece sabaha yakın bir zamanda «Çorbacı kılığında, mavi gözlü, çirkin yüzlü bir atlı görüyor, hemen sen benim aradığımsın diye yakasına yapışıyor. Adam; «Bırak beni, ben senin aradığın değilim, Yozgada mal almaya gidiyorum» diyorsada Mehmed Hızır sandığı atlıyı koyvermiyor. Atlı Mehmedin gözlerini sıvıyor, sırtına bir şamar vuruyor ve hemen gözden siliniyor. Böylece Hızırdan himmet almış olan Mehmedin dili çözülüyor. Ve oracıkta şu deyişi söylüyor :

Her sabah her sabah çıkıp salınan
Hemen mevaliye benzer bu gözler
Siyah zülfün mah yüzüne bölünen
Hemen mevaliye benzer bu gözler

Dilber nerden aldın sen bu kemali
Bir tüyün az gelir dünyanın malı
Dedesi Muhammed atası Ali
Hemen mevaliye benzer bu gözler

Derviş olan kadim olur postuna
Gece gündüz muhabettin dostuma
Seher vakti yol uğrattın üstüme
Hemen mavalıye benzer bu gözler

Mehmedim bizdokuduk heceden
Diz kırıkta sabak aldık hocadan
İmam suyu ya güruhu Naciden
Hemen mevalıye benzer bu gözler

Mehmed asıl himmeti Hızırdan önce, Çorumun Çanakçı köyünde türbesi olan ve Şah İsmail diyede anılan derviş İsmailden almış :

Gül yüzlü güneşin neme gücendin
Araya su katan eldir Sultanım

matlalı deyişini darılttığı nstasına karşı söylemiş. Âşık Mehmedin halk arasında büyük bir ünü vardır. Sungurlunun yamadı köyünden olan sefil Ahmed bir deyişinde :

Âşık Mehmed sırda bulduğu imanı
demektedir.

Âşık Mehmedin bir kaç deyişi

1

Dünya malı için tamah edersin
Gövertmezler seni bitemen sonra
Kalbin kara tutup kibir güdersin
Tohumuna tohum kataman sonra

Yaradan Allahdır cümlenin başı
Önüne sunarlar ağudan aşı
Kurumaz altının üstünün yaşı
Kuru yer bulup ta yataman sonra

Bunda ne işlersen yanına kalır
Bastıcığın yerler hep diken olur
Varınca önüne bir derya gelir
Sığınp kendini ataman sonra

Gönüle bakarsan çok dala konar
Kendini bilmeden odlara yanar
Günahın var ise üstüne biner
Müşteri bulupta sataman sonra

Niçe canlara da hulle biçilir
Haklılar haksızlar anda seçilir
Yarelerin göz göz olur açılır
Açılan yarezi tutaman sonra

Mehemmedim sırat mizan geçince
Gözlerinden kanlı yaşlar saçınca
Can cesedden kanadlanıp uçunca
Seğirdip ardından yetemen sonra

2

Dediler ki bendenize deminden
Adam aşık olmayın niçolür
Gözüm korktu şu insanın piçinden
Kemden olan fitne ile piçolür

Nurdan hasıl olan nura karışır
Sırdan hasıl olan sıra karışır
Nardan hasıl olan nara karışır
İblisin mekânı kızgın saç olur

Adem vardır yıktığını yapıcı
Adem vardır doğru yoldan sapıcı
Adem vardır dünyalığa tapıcı
Karnı doyor amma gözü aç olur

Âşıkların gevherinden almiyan
Pâk edip de kalb evini silmiyen
Batıl kalıp hak gevherin almiyan
Divanı dergâhda hali hiç olur

Âşıklar söylerde maşuklar dinler
İnsi cin kamu turabî cinler
Ehile söylesem haberden anlar
Cahil ile suhbet etmek güç olur

Piri gitmezmiş bir âdil beyin
Ahti amanı bu sözü sağın
Şimdi arkasına düştü az ile çoğun
Bir gün olur çok aza muhtaç olur

Mehemmedim hata bildim hatayı
Hünkâr Hacı Beştaş ol hakî payı
Erenlerin oku vurur bu tayı
Nefis pirin alır amma geç olur

3

Gül yüzlü güneşim neme gücendin
Araya su katan eldir sultanım
Men gulamem senin payına indim
Aradan noktayı kaldır sultanım

Dost dostun bir pula satar mı böyle
Sairlere meyil katar mı böyle
Kusuru çok diye atar mı böyle
Bazı kusur işler kuldur sultanım

Kulun işi daim kusur işlemek
Adettir fidanı kesip aşlamak
Mürüvvette yüz bin kan bağışlamak
Elestüden kadim yoldur sultanım

Arzum vardır visaline yetmeye
Gönül kalktı yuvasından gitme
İntizarım leblerinden tatmaya
Böyle cevretmeden öldür sultanım

Hayal hayal gelir cilven safası
Budur âşıkların miskini hası
Âşıkın maşuka cevri cefası
Hak bilir ki türlü haldir sultanım

Gamla geçirdim şunda beş günü
Senin şanın yarlıgamak düşkünü
Ben bir divaneyim ölüm şaşkını
Göster yollarını bildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Gamla geçirdim şunda beş günü
Senin şanın yarlıgamak düşkünü
Ben bir divaneyim ölüm şaşkını
Göster yollarını bildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
Delimolur pir cemalin görenler
Kusur mu gözetir sultan olanlar
Gâhı noksan söyler dildir sultanım

BAŞBUĞ

Cevdet Yakub

Ne zaman onun zaferler yarattığı plâtin başını, gök mavisi gözlerini ve maddeten «gönül» e kalb olmuş varlığını görsem, hayran hayran, duralar, Türk olmanın gururu, dalga dalga içime dolar :

— Türküm Ne mutlu bana. diye, avaz avaz, bağırarak, haykırmak isterim.

Ve o an, şu başı daima dik gencin, yiğit bakışlı askerinin, saçlarına ak düşmüş annemin, kahremanlıklar, aslanlar kaynağı yurdunun mes'ud çağlayışını daha iyi ve daha temiz görür, ondan parçalar, manalar ve renkler bulurum

Samsundan Erzuruma, oradan Sakaryaya ve ötesinden bu güne

kadar daima, gönlümüzde, başımızda olmasının yarattığı mucizelerde, hep bu inanış, seviş, sayış ve ardından yürüyüşün bahtıyarlığı, Gök tanrısını bile ürkten azametli övücün, haysiyet, onur buluşun kudreti, mübarek hazzı vardır,

Yokdan var oluşun, bir hiç ikin bir Türk olmanın sırrı, onun varlığına, Başbuğluğuna inanarak olmuştur. Bu, inanış Türk dünyası durdukça ezeli, ebedî devam edecektir.

Atatürk çocukları onbeşinci Cümhuriyet bayramında bir ahdın şerabını yudum yudum içmek, haykırmak istiyorlar :

— İşte ve emret . . Ölelim . . .

On beş yıl için:

Cümhuriyet Şarkısı

Abdülbaki Fevzi Ulubay

Doğduğun günde senin doğdu ilim, fen, sanat ;
Doğduğun günde senin öldü cehalet, zulmet.
Doğduğun günde nihan oldu nazardan zillet ;
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet,
Buldu sayende senin izzü saadet millet.

Doğduğundan beridir her günümüz bir bayram..
Bilmiyor şimdi gönüller ne derler alâm
Sana binlerce muhabbet, sana binlerce selâm ;
Ebediyyen yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet . .

Sığdırıp on beş asırlık işi on beş yıla biz,
Çıktık afaki terakkiye bu gün velvelesiz.
Seni tebci ederek şamü sahar şöyle deriz :
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet.

Yok iken zerre kadcılık bile ümidi necat,
Cismi bimarına verdin vatanın taze hayat ;
Zafı imza ederek kudreti ettin isbat.
Ebediyyen yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü seadet millet.

Tabu feyzinle bu gün gezmede göklerde hilâl;
Onu seyreyleyerek mihriyle mah olmada lâl.
Bu ne rifat, ne teali, ne tefeyyüz, ne kemal ?
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet . . .

Çorumlu Kadife oğlu

Eşref Ertekin

Çorumda uzun müddet tahrirat kâtip ve müdürlüklerinde bulunup tekaüd olan ve 21/8/938 de ölen Kadife oğullarından Salim Kadife tarafından yazılmış bir ağıtı dergimizin bu sayısına koymayı faydalı bulduk. Bu ağıtı 932 Martında ölen kızı için yazmıştır. Hayatında hiç şiir ile uğraşmamış olan bu babanın ölen kızı için duyduğu acıları böyle nazmen ifade edebilmesinin değeri vardır. Aynı zamanda hayatında Çorumun tarihine aid tedkikleriyle iyi bir şöhret bırakan Salim Kadifeyi bu vesile ile olsun anmak (Çorum) un tarih ve folklor işleriyle uğraşmayı bir ödev bilen dergimiz için kadirşinaslık olacaktır,

1

Derdi bidevadan mahvoldun gittin
Şem'i ümit idin vakıtsız bittin
Küçük Erdal'ini kime terkettin
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

2

Acaba derdine deva yokmiydi
Talisiz babanın sendin ümidi
Gittinde bir daha gelmen haygidi
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

3

Gelinlik libasın solmadan soldun
Ecel pençesinde erken boğuldun
Bize zindan oldu gelinlik yurdun
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

4

Yıkık viranede sünbül mü biter
Boş kalır lâneniz baykuşlar öter
Karardı ocağım mümkün mü tüter
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

Bunca müdavatlar ne tesir etti
Biaman takdirat hükmünü etti
Ümidi aile yok oldu gitti
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

Eşret Erekim

Bir nurü zekâvet var idi sende
Ateşi firakı söyünmez bende
Sinnini hayatın yirmi ikisinde
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

Yadi hazinin ah yürekler yakar
Yetim yavrucağın ne garib bakar
Nenenin göz yaşı durmayıp akar
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

BİR GÜZELLEME

Toplayan :
Sadı Leblebici

Güzelleme

Notaya alain
S. Leblebici

allegro Hley Hley S. Yi ne gamli gör dümdos lun gü zü

Zü nü O göz le re kurban ver dim göz le ni

O göz le re kurban ver dim göz le ni dost dost

dost ver dim göz le ni S.

Yine gamli gördüm dostun yübünü
O gözlere kurban verdim gözümü
Efkâr almış söylemiyor dilleri
O gözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

Adoların [1] işi gücü duzaktır
Yadelin [2] suhbeti bizden uzaktır
Âlemi seyreden ol güzel şahtır
O gözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

[1] Ado ; Adüvün galatıdır. Düş-
man manasındadır.

[2] Yadel ; Yabancı el.

Yusaf da kuyuda çok çekti çile
Kimisi kör gitti ermedi sırra
Elimde sermiye cesedim ile
Ougözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

Can olmayınca ışık vermez bugözler
Gerçek [3] olan gerçeğin izini izler
Dost olan dostunun yolunu gözler
O gözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

[3] Gerçek ; Tekâmül etmiş insan
manasında kullanılmıştır.

ORDEK

Toplayan
Sadi Leblebici

Ördek

Molaya alan
S: Leblebici,

S. andante
7/4

Or dek, col ka, nur göl ler de İs mim söy le nir
dil ler de Kal mı şım gur bet el ler de
a man şım di ya man yaman şım di dağ lar ba şı
du man du man şım di

Ördek çalkanır göllerde
İsmim söylenir dillerde
Kalmışım gurbet ellerde
Aman şimdi yaman yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Atım kaçtı ben vuruldum
Atın boynuna sarıldım
Sende mi yarden ayrıldım
Aman şimdi yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Aman ördek yeşil ördek
Hanı senin eşin ördek
Çift gittinde tekmi geldin
Hanı senin eşin ördek

Ördeği beslerler gölde
Şahini beslerler kolda
Acep yarım hangi yerde
Aman şimdi yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Gideceğim Haleb yolu
Lüverim belimde dolu
Beni vuran çete kolu
Aman şimdi yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Cumhuriyetin onbeşinci yılı dolayısıyla :

Yekbas bağlarına ait bir destan

Sabahtan kalktım bir duman bürümüş
Dedim bu Hökeye ne olmuş
Gözleri sürmeli gelinler dolmuş
Sepilip [1] geziyor Höke bağında

Kuruldu çadırlar açıldı defter
Heziri [2] verenler oynayıp gezer
Bir adam gördüm inkisar eder
Ağlayıp geziyor Höke bağında

Höke bağları bir dere arası
Yakdı beni kaşlarının karası
Gitmet mültezimin dayak yarası
İnleyüb gezerler Höke bağında

Yekbas güzelinin geydiği paça
Kesenin yokladım yokdur hiç akça
Her evin önünde bir bölük bahça
Ötüşür bülbüller Höke bağında

Yekbas güzeli erkenden kalkar
İnsanı görünce bir sıkça bakar
Ardına dört okka püskülü takar[3]
Sallayıp geziyor Höke bağında

[1] Serpilip geziyor demektir.
[2] Açar zamanı da bağ ve bağçe
öğrüne (Hezir) derlerdi.

Büyük hırkanın geydiği mantın
Küçük hırkada onlardan zengin
Bir gelin gördüm bulmamış dengin
Ah deyüb geziyor söke bağında

Büyük hırkanın ergen kızları
Yakdı beni şu yavrunun nazları
Fındıd gibi çene, kara gözleri
Serpilip geziyor Höke bağında

Kıcık cihan paşa saçları kula
Geymişler basmayı düşmüşler yola
Zemheri deyince gülleri sola
Ötüşür baykuşlar Höke bağında

Derbendin güzeli eğdirme fesli
Ayağı kunduralı içi mesli
Bir güzeli gördüm gürcünün aslı
Onlar da gelmişti Höke bağına

Hazeli de deli gönül hazeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Geldi salmanlının işte güzeli
Gezerler bir zaman Höke bağında

[3] Kadınlara feslerinin uçlarına ipek
ve tiftikten diz kapakları hizasına kadar
uzanan bir püskül takarlardı.

Emirlerde Höke bağının kapusu
Ordu oğlu Kötü köylü gelini
Emanet elbise ile gelir hepisi
Onlar da gelmişti Höke bağına

Kaymazın da öter ördeği kazı
İşte geldi Mehmed beylerin kızı
Kabadır karageçilinin sözü
Bağrışır gezerler Höke bağında

Çiçekli Fevzidir Hökeyi [4] öven
Büyük Hırkalı Saffeti döven
Bekçiler ister et ile soğan
Yeyip içtikleri Höke bağında

[4] Bu kelime bir addır. Çorumda Höke oğlu adlı bir sülâle de vardır. Aynı zamanda Çorum dilinde (şu adam hökelekli geziyor.) da olduğu gibi (azametli), (şu adam köşeye oturmuş hökelekli hökelekli laf atıyor) da olduğu gibi (okkalı) manasında da kullanılır.

Çorumda Âşar Vergisi

Nazmi Tembuş

Tarih malzemelerinin en mühimlerinden birini de hârici medeniyetlerin bilgi ve görgüleri tesiri altında kalmıyarak öz duyga ve görüşlerinin bir fotoğraf objektifi gibi rotoşsuz aksettiren avam denilen halkın millî destan ve masalları teşkil eder.

Yukarıda yazılı (Höke bağları) başlıklı destan edebî bir kıymet ve meziyeti haiz olmamakla beraber, malî ve iktisadî tarih bakımından dikkat nazarını çekmeğe ve incelemeğe değer uzuvlara temas etmektedir.

Osmanlı hükûmeti son zamanlarına kadar bütün ictimâî ve iktisadî kanun ve nizamlarını medenî terakkiyata yaklaştıramamış, ilk ve orta çağlardaki sosyetelerin idaresine mahsus bağlardan bir türlü kurtulamamıştı.

Nitekim imkeratorluk bütcesinin en büyük varidat kısmını âşar denilen ve müstahsilin sây ve

mahsulleri üzerinde ezici ve yıkıcı ağır tesirler gösteren, basit ve iptidai bir vergi teşkil ediyordu.

Gerçi bu vergi sistemini, (toprağın umuma âidiyeti ve hiç bir suretle şahsî temellüküne cevaz bulunmadığı) iddiasile (arazi işletenlerin devlete verdikleri bir icar) olarak telakki ve bir takım çürük sosyalizm nazariyelere istinad ederek müdafaa edenler vardı.

Fakat realiteye uymayan, aşarın ictimâî şartlarına ve iktisadî prensiplerine tevafuk etmeyen bu mücerred düşüncelerin sakatlığı ve hakikî hayat sahasında mevkii olmadığını biraz göre bilenler ve düşünenler; hatta halk tabakaları da çoktan anlamıştı.

Bununla beraber değil tanzi matçelar, en büyük bir inkılâp yaptıklarını iddia eden meşrutiyetçiler bile bu fenalığı bütün çıplaklığı ile gördükleri halde ıslahına doğru küçük bir hareket ve cesaret gösteremediler.

Hükümet bütün toprak mahsullerinin gayri safi yüzde on iki buçukunu âşar namile müstahsilden vergi olarak almakta devam ediyordu. Halbuki tohum ve istihsal masrafları çıkarılmaksızın alınan bu vergi safi hasılat hesabı müstahsil kazancının yüzde kırk, ellisini ve bazan kurak ve bereketsiz senelerde yüzde altmış, yetmişini bulmakta idi.

Bu ağır vergi memleketin bütün istihsal kabiliyetini öldürmüş, en esaslı geçim ve kazanç kaynağını kurutmuş, halkı ve bhusus vatanın, milletin en büyük medarı istinadı olan müstahsilleri aç, sefil, perişan bırakmıştı.

Âşar vergisinin aslında olan bu bozukluğu, tahsil tarzı ve cibayyet usulü de ayrıca yürekler acısı olacak bir zulüm vasıtası haline getirmişti. Bu vergiyi hükümet tebeasındau bir adalet ve şefkat hissile muntazam bir şekilde tahsil etmiyordu. Vatanın bütün toprak mahsullerinin yüzde on iki buçukunu en çok para verebilen ve mültezim denilen adamlara satılıyor, bu suretle memleketin en mühim servet ve kudret kaynağı ekseriyya

yalnız şahsi menfaat hislerine ve maddî para hırslarına tabi bir takım madrabazlar elinde bir kazanç metaı bir zulüm ve teaddi vasıtası oluyordu.

İşte (Höke bağları) destanının ilk üç bendi bu vergi yüzünden halkın gördüğü znlümleri, duyduğu acıları bize saf bir eda ile anlatmaktadır.

Diğer bendlerdeki (ardına dört okka püskülü takar) gibi bazı mısraları da şimdi yok olmaya başlayan eski süslenme vasıta ve kıyafet şekillerini tesbit etmek itibarıyla şayanı dikkattir.

Hulâsa; her sahada olduğu gibi Cumhuriyet hükümetimizin, isabetli görüşü, cezri ve cesur hareketi, kuvvetli eliyle memleketin bütün iktisadi kudret ve kabiliyetini felce uğratan bu zulüm kaynağı şimdi tamamen yıkılmış, vatanın ürün kabiliyeti artmış, milletin en kuvvetli istihsal unsuru, en öz ve ehil evladı olan müstahsillerin lâyük olduğu yüksek refah mevkisine çıkmış olduklarını görmüş olmakla bu nesil büyük bir bah-tiyarlık hissetmektedir.

Karahisar Temürlüde bir gezi Ve toplanan eski paralar

Neşet Köseoğlu

Çorum Halkevi arkadaşlarile beraber Alaca hüyükte muhteşem Eti eserlerini ihtiva eden sahayı gezdikten, Alaca - Hüyük kazısını idare eden arkadaşların nazikâne verdikleri izahatı dinledikten sonra (Karahisar Temürlü) harabesini ve kalesini görmek üzere yola düzdük.

Orada gördüğümüz Bizans, Firik ve Selçuk eserlerinin dö-küntülerini sinesinde taşıyan büyük kale, Hüsamiye medresesi hamam harabesi, Karahisar adı ve diğer eserler hakkındaki yaptığımız araştırmaları diğer bir yazının çerçevesi içine bırakarak kale de dahil olduğu halde bu sahada bulnuup bize verilen bakır ve gümüş paraların cinsleri ve devirleri üzerinde yaptığımız incelemeleri aşağıya dercediyoruz :

1 — Bu saha dahilinde bulunan paraların içinde en çoğunu Selçuk paraları teşkil etmektedir. Bunların yüzlerce para içinde az çok okunabilenlerinin yazıları ile katalog numaraları bunlardır :

Gümüş paralar (ı)

a — (Meskûkâtı kadimei islâmiye) de 666 sayıda kayıtlidir. Yüzü biraz siliktir. (Üçüncü Keyhusrev zemanına aittir.

b — (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) de 118 sayıda kayıtlidir. Yalnız bir farkı vardır. Oda (الدنيا) kelimesi üzerinde bir yıldızdır. Mahalli darbı aynıdır. (Keyhusrev-3) zemanına aiddir.

[1] Bunların fotoğrafları hazırlanmaktadır. Müteakip sayılarımıza konacaktır,

c — Aynı eserin 118 sayısında yazılı paraya benziyor. Tarih ay-nıdır. Mahalli darbin yazılı olduğu yer kırıktır, Tezyinatı da bundan evvelkine benzemiyor. Bu da (Ü-çüncü Keyhusrev) zamanına aid-dir.

d — (Keyhusrev bin Keyku-bad) zamanına aid bir gümüş pa-ra (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) adlı kataloğun 76 sayında bulunan paranın aynıdır. Konyada (640 H.) tarihinde basılmış bir tarafı şîr ve Hurşid ile imam (Müstasım billah) in adı, diğer tarafında padişahın adı ve tarih yazılıdır.

Bakır paralar

a — (İkinci Keyhusrev) zema-nına aid elimizde bir kaç adet pa-ra vardır. Bunların bazılarının ek-siklerini diğerleri temamlamak-tadır. Buna nazaran bulunan para-ların yani (635H.) tarihinde (İkinci-Keyhusrev) namına basılmış bakır paraların şu üç şekilde oldukları tesbit edilmiştir.

I. (Arkası)

بقونيه
السلطان الاعظم
كيخسرو بن
كيقباد

(Yüzü)

لااله الا الله
محمد رسول الله
بسم الله الرحمن الرحيم

Her iki yüzündeki yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

II — Diğerleri şu şekildedir :

(Arkası)

ص . . .
السلطان الا
عظم كرخسرو بن
كيقباد

(Yüzü)

لا اله الا الله
محمد رسول الله
بسم الله الرحمن الرحيم

Her iki yüzündeki yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

III — Üçüncüsü de şu şekil-dedir :

(Arkası)

السلطان الاعظم
كيخسرو بن
كيقباد
(Yüzü)

خمس . . .
لااله الا الله
محمد رسول الله
بسم الله الرحمن الرحيم

b — Birinci (Keykubad) zema-nına aid bir kaç bakır parada bulunmuştur. Bunlara nazaran şu aşağıdaki şekiller tesbit edildi :

(Yüzü)

المؤمنين
الامام الناصر
الدين الله
.....

(Arkası)

.....
السلطان المعظم
.....

Yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

II — Birde (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) nin 56 ıncı sayısında yazılı para vardır.

C — (İkinci Kılınçarslan) zema-nına aid bakır paralar Selçuk kataloğunda gösterilen 4,5 sayılı paraların şekline uymaktadır.

I — (Yüzü)

السلطان المعظم
قلنج ارسلان
بن مسعود

(Arkası)

Bir süvari resmi
vardır

II — Bu da diğerinin yazı iti-barile aynıdır. Yalnız birinin yazısı küçük, diğerinin yazısı büyüktür.

Buşekilden maada şekillere de tesadüf edilmiştir. Fakat bunlar silik olduğundan buraya derci kabil olamamıştır.

d — (Birinci Keykubad)ın Ma-latyada basılmış olan bakır bir parası, Selçuk kataloğunda 49 sayılı paraya benziyorsa da aynı değildir. Farklarını göstermek için aşağıya aynı yazıldı.

I. (Yüzü)

سبع عشره
الامام الناصراه
بن امير المؤمنين

(Arkası)

ملطيه
السلطان المعظم
كيقباد بن كرخسرو

Birinci Keykubad zamanında Malatyada basılan bir paraya ka-taloglarda tesadüf edemedim.

Bundan başka Malatyada ba-sılan diğer bir bakır paraya da tesadüf ettik.

(Yüzü)

ملطيه

الدنيا والدين

.....

(Arkası)

.....

الدين اول

كيخسرو

Her iki yüzün yazılarının et-rafı noktalı daire ile çevrilmiştir. Bu para müşterek saltanat zema-nına aid gibi görünüyor.

II — Galip beyin Selçuk kataloğunda bulunan 40 sayılı paranın aynı de vardır.

III — 49 sayılı paraların birisinde arkada (هذا) yerine (ضرب) konulmuştur. Bu katalogda aynı adamın devrinde basılan paraya tesadüf edemedim.

IV — Aynı eserde 53 ve 55 sayılı paralara tamamen benzeyen iki bakır paramız da vardır.

F - Kataloglarda tesadüf edemediğim yazısı aşağıya konulan bir bakır para da vardır.

(Yüzü)

المستعصر بالله

امير المؤمنين

(Arkası)

السلطان

المعظم كقباد

بن كيوخسرو

Bu para aynı kitabın 55 sayılı parasına biraz benziyor, fakat farkları çoktur. Tarihi, yapıldığı yer de belli değildir.

T — Müşterek saltanata aid bir bakır para bulundu, buna da kataloglarda tesadüf edilmemiştir.

Şudur:

(Başı)

السلطين

عز الدنيا والدين

ركن الدنيا

(Sonu)

والدين

علاء الدنيا والد

بن بنو كيوخسرو

Burada tarih ve darbedildiği yer yazılı değildir. (علاء الدنيا) nin (ن) u üzerinde bir (*) vardır.

9 — (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) kitabının 94 üncü sayısında bulunan ikinci (Keykâvus) zamanına aid bakır paranın aynı vardır. Bundan maada bu paraya benzeyen başkalarına da tesadüf edilmiştir. Bunların yazılarını da aşağıya koyuyoruz:

I -

(Arkası)

السلطان الا

عظم * عرا

الدنيا والدين

(Yüzü)

الامام

المستعصر

امير المؤمنين

(عظم) üzerinde bir yıldız vardır.

(المستعصر) in sağında çizginin dışında da bir yıldız vardır.

II — Yukarıki paranın aynı diğer bir bakır para bulunmuştur ki bir yıldız farkıyla ayrılabilir. O da (عظم) kelimesinin sağında ve çizgi haricinde büyük bir yıldızdır.

III — Üçüncü bir şekli :
(Yüzü)

الامام

المستعصر بالله

امير المؤمنين

(Arkası)

94 ün aynıdır.

IV — Dördüncü şekil de şudur:

(Yüzü)

الامام

المستعصر بالله

امير المؤمنين

(Arkası)

السلطان الا

عظم غرا

لدنيا والدين

Bunun yıldızları olmiyan diğer bir çeşidine de bu örnekte tesadüf edilmiştir.

H — (Selçuk meskûkâtı kitabında) 21 sayıda kayıtlı bakır

paraya da tesadüf edildi.

Yazılarının etrafı nokta ile çevrilmiştir. Tarihi ile basıldığı yer belli değildir.

Para birinci (Keykâvus) zamanına aiddir.

I — Tarihi belli olmiyan fakat (Kılıçarslan oğlu Keyhusre) zamanına aid bir bakır para.

Bu para (Selçukî meskûkât) takvinde 8 sayıdaki paranın aynıdır. Bir tarafında bir süvari resmi diğer tarafında yazı vardır.

J — Meskûkâtı kadimeî islâmiye kataloğunda 451 numarada kayıtlı olan bakır paranın aynıdır. Yalnız yazıların etrafında daire şeklinde çizgi göze çarpmıyo.

İlhanilerle Osmanlılara aid bu İnnan paraları da gelecek sayımızda izaha çalışacağız.

Yer adları:

Köy adlarının sonu

Neşet Köseoğlu

- 445 — Düdüklük
 446 — Elköy
 447 — Gökçepinar
 448 — Gökköy
 449 — Haydutoğlu
 450 — Hımiroğlu
 451 — Kadideresi
 452 — Kanlıosman
 453 — Karagöz
 454 — Karapınar
 455 — Kozluca
 456 — Kuduzlar
 457 — Küçük palabıyık
 458 — Kürtler
 459 — Mullahasan
 460 — Mustafa çelebi
 461 — Sarıkaya
 462 — Sarılık
 463 — Sazak
 464 — Sevindikalanı
 465 — Şeyhmustafa
 466 — Tevfikiye
 467 — Ortaköy

- 468 — Asar
 469 — Aştavul
 470 — Büyükkışla
 471 — Cevizli
 472 — Fındıklı
 473 — Göpsen
 474 — İncesu
 475 — Oruçpınarı (Karadağ)
 476 — Kavakalanı
 477 — Karahacip
 478 — Solbaş
 479 — Senemoğlu
 480 — Sirkeoğlu

Osmancık

- 481 — Apşan
 482 — Ağızsuyu
 483 — Ağıroğlan
 484 — Akkaya
 485 — Akveran
 486 — Alpağut
 487 — Ardıç
 488 — Ayva

- 489 — Baldıran
 490 — Balkavak
 491 — Berk
 492 — Çiftjik
 493 — Çukuraluç
 494 — Danişment
 495 — Deliler
 496 — Dikenli
 497 — Dodurga
 498 — Durucasu
 499 — Evlik
 500 — Fındıcık
 501 — Girinoğlan
 502 — Gökdere
 503 — Güneşveran
 504 — Güvercinlik
 505 — Hacıhamza
 506 — Hacıhamza (Güneyi)
 507 — Hacıhamza orbuğu
 508 — Hacıhamza seküsü
 509 — İnal
 510 — İnceçay
 511 — İncesu
 512 — İskir
 513 — Karaağaç dağı
 514 — Karaçay
 515 — Karaköy
 516 — Karaveran
 517 — Kargı
 518 — Kavakçayı
 519 — Kızıltepe
 520 — Kumbaba
 521 — Kuyucak
 522 — Köçepe
 523 — Maksutlu
 524 — Mandıra
 525 — Mehmed dede obruğu
 526 — Mehmeddede tekkesi
 527 — Öbektaş
 528 — Sarbukavak
 529 — Seciğen
 530 — Sekü
 531 — Sekübağı
 532 — Tekmen
 533 — Tutuş
 534 — Umaç
 535 — Uvacıksuyu
 536 — Yeniköy
 537 — Zambal
 538 — Avlağı
 539 — Aşağı zeytün
 540 — Aşıkbüğü
 541 — Aydın
 542 — Çaylı (Eesenli)
 543 — Hanefi
 544 — Kâmil
 545 — Karalargüney
 546 — Konaca
 547 — Kız (Kuz)
 548 — Kızhayat (Kuzhayat)
 549 — Pelitçik
 550 — Yukarı zeytid

Sungurlu

- 551 — Ağcalı
 552 — Akcakoyunlu
 553 — Akdere

- 554 — Akpınar
 555 — Almaslı ortakışla
 556 — Alembeyli
 557 — Arabaçayı
 558 — Araf
 559 — Araphacı
 560 — Arifegazili
 561 — Arıcı
 562 — Ayağbüyük
 563 — Bağdatlı
 564 — Bahişli
 565 — Beşdam
 566 — Beşkız
 567 — Beşpınarı balâ
 568 — Beşpınarzir
 569 — Boladikebir
 570 — Boladısağır
 571 — Boztepe
 572 — Cevheri
 573 — Çoğul
 574 — Çılhalı (Çulhalı)
 575 — Çadırhüyük
 576 — Çavuş
 577 — Çavuşcu
 578 — Çayan
 579 — Çiçekli
 580 — Çiflik
 581 — Çokurlu (Çukurlu)
 582 — Demirşeyh
 583 — Denizli
 584 — Derekışla
 585 — Dertli
 586 — Diği
- 587 — Durgutlu
 588 — Ekizli
 589 — Eşme
 590 — Fındıklızır
 591 — Gafurlu
 592 — Gazi
 593 — Hacılarhanı çerkez
 594 — Hacılarhanı Türk
 595 — Hacıosman
 596 — Hillalli
 597 — İmirli
 598 — İncesu kebir
 599 — İncesu sağır
 600 — İncegazili
 601 — Kaledere
 602 — Kamişli
 603 — Karaçay
 604 — Karaevliya
 605 — Karakocalı
 607 — Karaoğlan
 608 — Kavşit
 609 — Kemallı
 610 — Kertme
 611 — Kırankışla
 612 — Kışla
 613 — Kızılcağışla
 614 — Kızılbekir
 615 — Kızılsağır
 616 — Kula
 617 — Kuşcalı
 618 — Kürkü (Körkü)
 619 — Mahmatlı
 620 — Mehmandı

- 621 — Melemker
 622 — Muratkolu
 623 — Müdü
 624 — Oyaca
 625 — Saraycık
 626 — Sarıcalar
 627 — Sarıkaya
 628 — Şingiller
 629 — Şirin
 630 — Patlı
 631 — Terzili
 632 — Tirkeş
 633 — Tokullu
 634 — Topuz
 635 — Tuğcu
 636 — Tuğlu
 637 — Üçoluk
 638 — Yamadikebir
 639 — Yamadısağır
 640 — Yanabat
 641 — Yirce
 642 — Yorgalı
 643 — Yörüklü
- 644 — Zankı
 645 — Boğazkale
 656 — Çarşıcuma
 647 — Ekmekci
 648 — Emirler
 649 — Esipkıran
 650 — Evcı
 651 — Fındıklıbalâ
 652 — Gölpınar
 653 — Gökçam
 654 — Hamallı çerkes
 655 — Hamallı Türk
 656 — Kadılı çsrkes
 657 — Kadılı Türk
 658 — Karakeçili
 659 — Kaymaz
 660 — Mehmetbeyli
 661 — Salman
 662 — Sarıççek
 663 — Şekerhacılı
 664 — Yanıcak
 665 — Yazır
 656 — Yekbas

NOT:

Çorum ili köyleri hakkında yapmakta olduğumuz araştırmalar henüz bitmemiştir. Bunun için yazdığımız notlar mahdut bir kaç köye inhisar etmektedir. İleride araştırmalarımızı temamladıkça her köy adı hakkında izahat vermek mümkün olacaktır.

Çorum havadisleri :

Halkevimizin bir aylık çalışması

- 1 - Tarih gezisi : Sarmaşa, Kırkdilim, Mescitli, Yeniçamlıca, Küçükkarapınar köylerinin tarih tedkikleri.
- 2 - Ortamektep talebesine alınan kitap, defter, kalem, kâğıt yardımı.
- 3- İki Ortamektep talebesine 30 lira ücret verilerek pansiyona kaydettirilmiştir.
- 4 - 3/10/938 pazartesi: Matbaa müdürü Şükrü Çöplü tarafından Belediye seçimi hakkında verilen konferans.
- 5 - 3/10/938 pazartesi : saat 16 da Belediye azaları toplantısı.
- 6 - 4/10/938 salı günü Gazipaşa Başöğretmeni Eyyub Beker tarafından Belediye seçimi hakkında verilen bir konferans.
- 7 - 5/10/938 çarşamba günü Halkevi Başkanı Bedri Bilginer tarafından Belediye seçimi hakkında verilen konferans.
- 8 - 6/10/938 perşembe günü Tanyeri Başöğretmeni Şevket Soyocak tarafından Belediye seçimi hakkında verilen konferans.
- 9 - 7/10/938 cuma : Ortaokul yabancı dil öğretmeni Halil Fehmi tarafından Belediye seçimi hakkında verilen konferans.
- 10 - Her hafta pazartesi ve perşembe akşamları saat 20 den 21 e kadar Evimiz salonuna Dahiliye mütehasısı Selim Çapa tarafından 43 kişiye zehirli gaz derisi verilmiştir.
- 11 - İki defa köy kâtipleri toplantısı, birisi kendi meslekleri hakkında görüşmek, diğeri Cumhuriyetin onbeşinci yıl dönümü hakkında görüşmeler.
- 12 - Evimiz Almanca kursuna haftada iki saat olmak üzere yabancı dil öğretmeni Halil Fehmi tarafından 15 öğrenciye ders verilmektedir.

13 - Evimiz müzik dersine haftada iki saat olmak üzere müzik öğretmeni Sadi Leblebici tarafından öğrenciye ders verilmektedir.

14 - Evimiz muayene evinde her gün bir mütehasısı tarafından muayeneye devam edilmek üzere bir ay zarfında 34 hasta muayene edilmiştir.

15 - Evimiz sosyal yardım şubesi tarafından Orta okulda okuyan iki fakir erkek çocuğa birer takım elbise, çamaşır ve ayakkabı yaptırılmıştır.

16 - Ayrıca bir Orta okulda okuyan bir çocuğa da levazımı derisi alınmıştır.

17 - 2/10/938 pazar günü köycülük şubesi bir gezi yapmıştır. Sarimbey, Çayhatap, Tarhan, Hüyük köylerini dolaşmışlardır.

18 - 2/10/938 pazar günü Hâle spor ve Sağlık spor arasında bir maç yapılmış 2 - 3 Sağlık spor kazanmıştır.

19 - Evimiz bando öğretmeni Orta okuldaki piyanoyu tamir et-

miştir.

20 - 19/10/938 perşembe günü evimiz bandosu üç fukara düğününde meccanen çalmıştır.

21 - Hafiada iki saat olmak üzere ayda sekiz saat 7 talebeye bando öğretmeni tarafından piyano dersi verilmiştir.

22 - Doğum evindeki yapılan çocuk bahçesine 50 lira yardım.

23 - Gözsüz bir fukaraya yapılan 4 lira yardım.

24 - Memleket küçük hikâyeleri adı altında yapılacak müsabaka hakkında gazeteye verilen ilân ücreti.

25 Evimiz salonunda haftada 6 saat olmak üzere bir daktilo kursu açılmıştır. Kursa üç Ortaokul mezunu kaydedilmiştir.

26 - 28/10/938 cuma günü yeni yapılan ortaokulun açılma töreni.

27 - 29/10/938 cumartesi günü Cumhuriyet payramı töreni.

28 - 30/10/938 pazar günü şehidler abiesi töreni yapılmıştır.

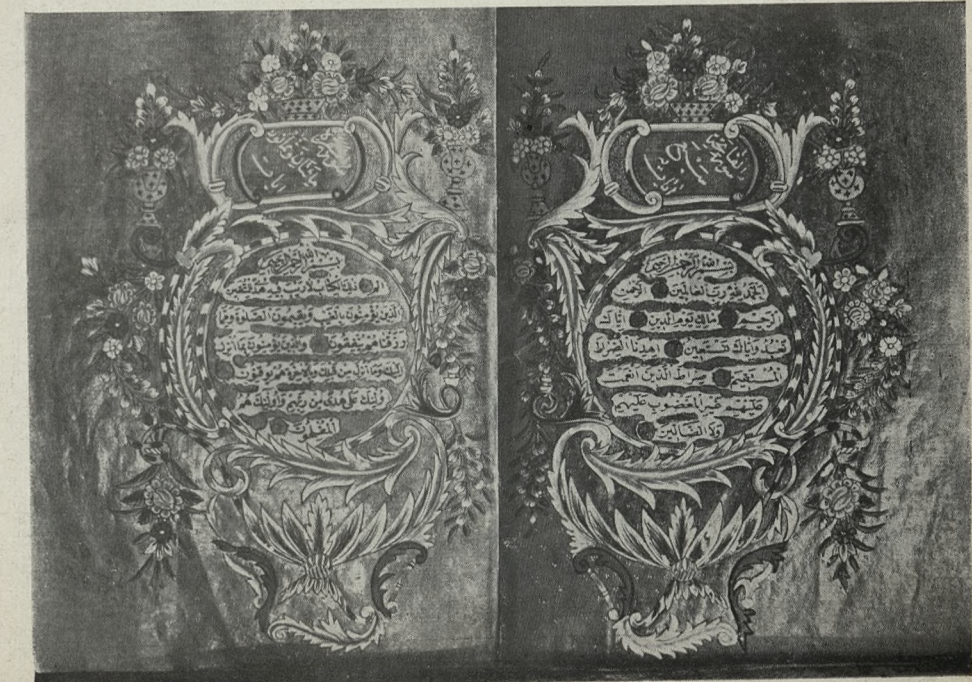
MESUL MÜDÜR : Eczacı Bedri Bilginer

13 - Evimiz müzik dersine haf-
 taba iki saat olmak üzere müzik
 öğretmen Sabi Lebledici tarafın-
 dan öğrenciye ders verilmektedir.
 14 - Evimiz müsyene evinde
 her gün bir mülahazası tarafın-
 dan müsyeneye devam edilerek
 üzere bir ay zarfında 34 hafta
 müsyene edilmektedir.
 15 - Evimiz sosyal yardım su-
 bezi tarafından Ota okulda oku-
 yan iki fakir erkek çocuğa birer
 takım elbise, camgür ve ayakkı-
 sı yapılmıştır.
 16 - Ayrıca bir Ota okulda o-
 kulun bir çocuğu da lezzetli der-
 siye alınmıştır.
 17 - 2/10/1938 pazar günü köy-
 çukuk subesi bir gezi yapmıştır.
 18 - 2/10/1938 pazar günü Hâle
 spor ve sağlık spor alanında bir
 mac yapılmış 2 - 3 Sağlık spor
 kazanmıştır.
 19 - Evimiz bando öğretmen
 Ota okuldaki piyanoyu tamir et-
 miş ve müzik dersine devam et-
 miştir.
 20 - 12/10/1938 perşembe günü
 evimiz bandosu üç tükara bân-
 dunda meccazen çalmıştır.
 21 - Haftada iki saat olmak
 üzere ayda sekiz saat 7 taksime
 bando öğretmen tarafından piya-
 no dersleri verilmektedir.
 22 - Doğum evindeki yapılan
 çocuk bahçesine 50 lira yardım
 23 - Gözaltı bir tükara yapı-
 lan 4 lira yardım.
 24 - Memleket küçük hikaye-
 ler adlı kitabında yapılacak mües-
 sere hakkında gazeteyle yapılan
 ilan ücreti.
 25 - Evimiz salonunda haftada
 8 saat olmak üzere bir derslik
 kursu açılmıştır. Kursta üç Ota-
 okul mezunu kaydedilmiştir.
 26 - 28/10/1938 cuma günü ya-
 ni yapılan ortaokulun açılış töreni.
 27 - 29/10/1938 cumartesi günü
 Cümhuriyet bayramı töreni.
 28 - 30/10/1938 pazar günü sa-
 bidler alibi töreni yapılmıştır.

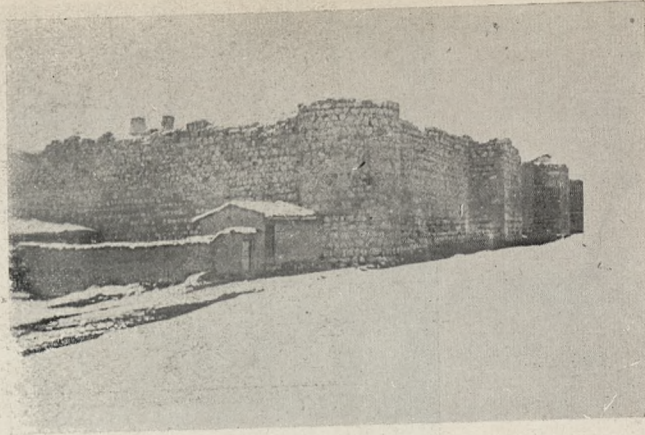
MESUL MÜDÜR : Erzurum Bölge Bilginer

Yazısı ve tezhibi Çorumlu bir hattat tarafından yapılmış bir (Kur'an) ın iki sahifesi

Çorum kalesi

Çorum kalesinden
diğer bir parça

Çorumun Paşa
köyünde bir çeşme

Çorumun Çanakçı
köyünde bir hüyük

Çorumun Kapılıkaya
kalesi karşısındaki
inler

Çorumun Sarmaşa
yolu üzerinde
Hamam tepe hüyüğü

Çoruma bağlı
Kuşsaray köyü

Çoruma bağlı
Karahisar Temürlüde
bir hamam harabesi

Karahisar Temürlünün
kale eteğinde
bulunan duvar

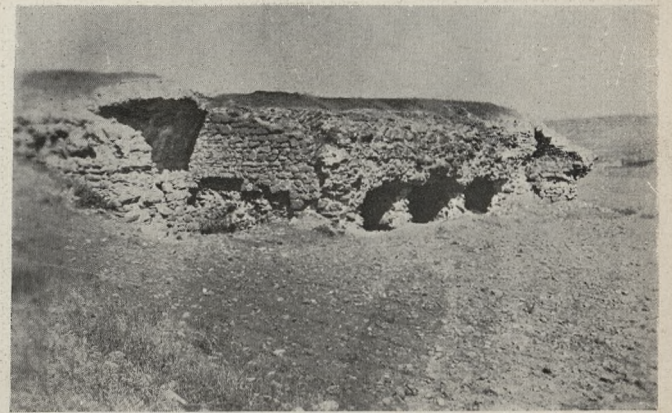
260

Karahisar Temürlü
kalesi

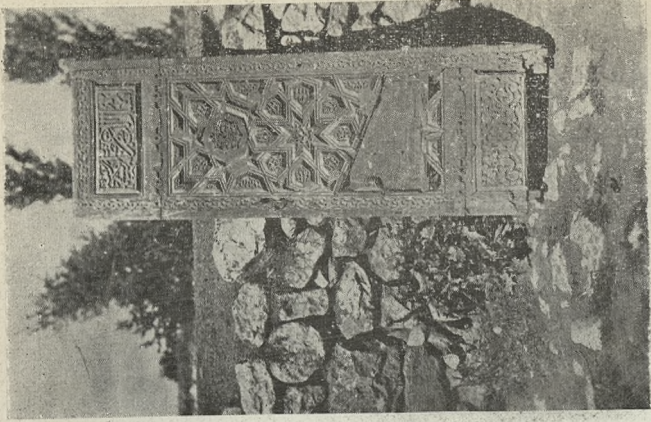

Karahisar Temürlü
kalesinin uzaktan
görünüşü

Karahisar Temürlüde
Hüsamiye medresesi
harabesi

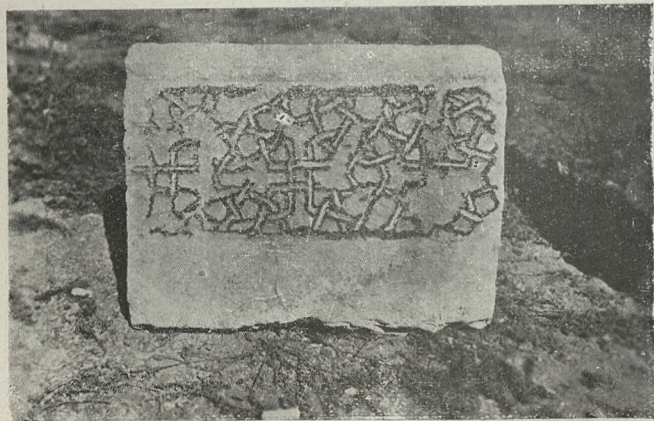

261

Çorumun Elvançelesi köyü camisinin kapı kanadı

Karahisar Temürlü köyünde Hüsamiye medresesinden çıkarılmış tezyinatlî bir taş.

Karasihar Temürlüde Hüsamiye medresesinden çıkarılmış diğeri bir taş.

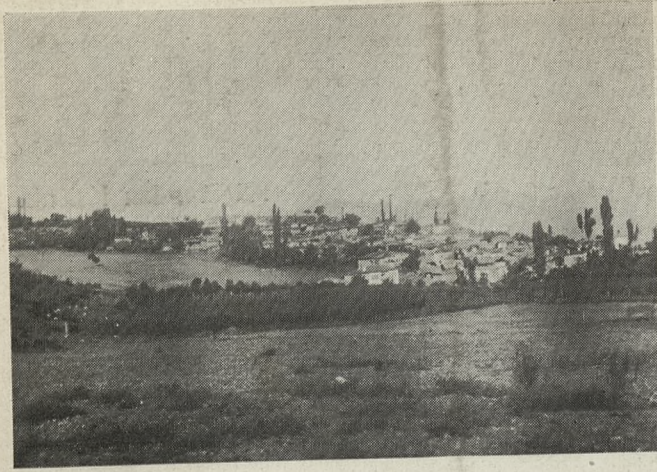

Küşörenden Kalenin bulunduğu dağın görünüşü

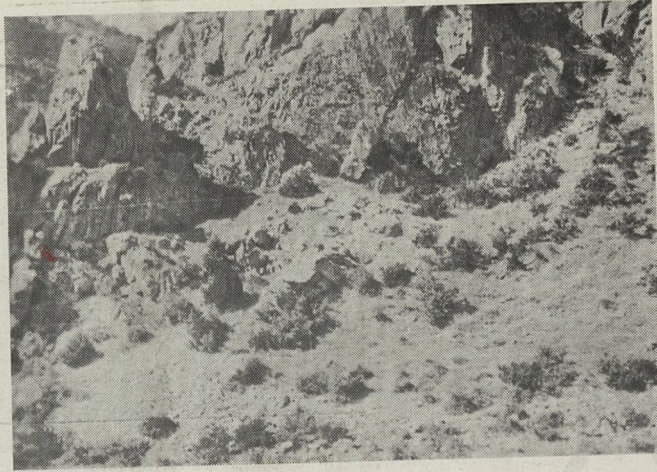
İnalözünde Alâeddin camii yanındaki hüyük

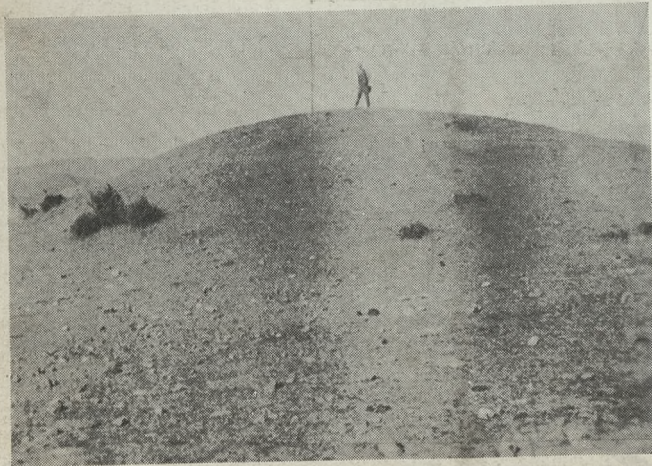
Karapınardaki hüyük

Çoruma bağlı Laçın
nahiye merkezinin
genel görünüşü

Kapılı kaya
karşısındaki inler

Çorumun Mecidli
köyü civarında
bulunan Mahmat
Selâm adlı ören olmuş
köydeki hüyük

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 1

15 İkcinciteşrin 938

Sayı: 8

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Atama Ağıt	H. T. Dağlıoğlu 256
2 — Kaybın akisleri	Abidin Varan 257
3 — Atanın Ölüsü	S. Z. Sertel 260
4 — Çorum Manileri	Eşref Ertekin 261
5 — Onuncu asırda Çorum	H. T. Dağlıoğlu 267
6 — Kırşehirli bir şair	Eşref Ertekin 271
7 — Çalkara köyünde sokubaşı	Cevdet Yakub 281
8 — Karahisar Temürlüde İlhanilere aid sikkeler	Neşet Köseoğlu 289
9 — Atatürk	Âşık Haydar 286
10 — Halkevinin bir aylık çalışması	
11 — Elden bulunan ve Mühimme defterin- den çıkarılan Çorum bölgesine aid tarihî vesikalar	